

Neakivaizdinis VILNIUS

Miesto kvapai
Ambros ir dvokuliai

Piknikaujame
Alyvų kalne

Muziejaus saugykla
Kvepia kramtomąja guma

Nr. 25

2025 pavasaris

**Alyvų kalnas ir
Magnolijų slėnis**
(p. 5)

• **Šventosios
Dvasios
bažnyčia**
(p. 10)

• **Dominikonų
gatvė**
(p. 10)

• **„Cozy“
rūsys**
(p. 13)

• **Knygynas
„Humanitas“**
(p. 14)

• **Filmavimo
aikštelė
Fabijoniškėse**
(p. 16)

• **Eduardo
Balsio skveras**
(p. 23)

• **Balžio ežeras**
(p. 26)

• **Vingrių upelis –
Kačerga**
(p. 28)

• **Asenizatorių
trasa**
(p. 31)

Kuo kvepia pavasario rūko paliesti žolynai
Fabijoniškių kieme?

Šio numerio tema – miesto kvapai, sužadinantys ir kitas jusles.

Renkame kvapų kolekciją ir piknikaujame Vilniaus universiteto botanikos sode Kairėnuose po alyvomis – jos mieste auga nuo XVIII amžiaus. Keliaujame žemyn Dominikonų gatve, iš bažnyčių padvelkia smilkalais, senais rūšiais. Vinguriuoja kepsnių dūmelis iš Senatorių pasažo kavinių. Gaivus vėjas pro atvertus langus, gūselis XVI–XVII amžiaus Vilniaus dvoko.

Fotografė iš Fabijoniškių pasakoja – grįždama iš serialo „Černobylius“ peržiūros, jautė metalo kvapą ir skonį.

Paskui nosis mus veda į Pilies gatvę – čia prieš šimtą metų maišėsi kvapai iš paryžiečio Aubry kirpyklos, Segalio vaistinės, kepyklų. Dabar mieste kybo sintetinių ambrų ir baltųjų muskusų debesis. Ir siūbteli motociklo mėlyno dūmo kvapas!

Tyrinėjame ir Vilniaus dvokulio topografiją: XIX amžiuje pro garbingus rūmus Pylimo,

Trakų, Klaipėdos ir kitomis gatvėmis sruveno upelis Kačerga, atstojęs miestiečiams nuotekų kanalą. O kur dar praeiviai, alpstantys po asenizatorių gurguolės ratais! Jau geriau Šnipiškių kvapų kalvarijos – batų taisyklos klijų garas, vežiojamieji žvėrynai ir arbūzai.

Biomedžiagų bibliotekoje „Sodas 2123“ erdvėje liečiame medžiagas, iš kurių sukurti dizaino objektai gali kvepėti bičių vašku, sakais ar kava. Industriniame Vilkpėdės rajone randame „Desertų klubą“ ir svarstome, ar vilnietiška spurga taptų tarptautiniu desertu.

Atokvėpio ieškome buvusiuose miesto soduose. O kuo kvepia Vilniaus muziejaus saugykla? Cinamonine kramtomąja guma ir Kernagio kvepalais! Valstybinio Vilniaus mažojo teatro koridoriuose, sako aktorė Eglė Gabrėnaitė, galite akimirką užuosti baltų marškinių gaivą.

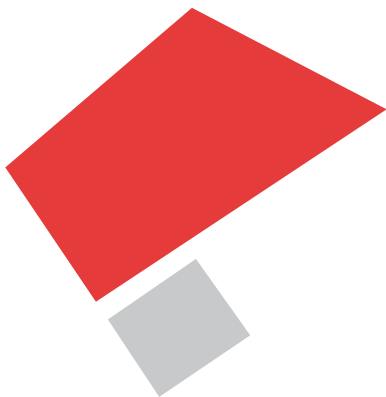
Žydinčios slyvos, traukinių dūmai, šuns kailis lietuje, sausa biurų vėsa, kruasainai, ant asfalto suminta braškė, upės drėgmė – kurį Vilniaus kvapo buteliuką rinksitės šiandien?

VIETA

Alyvų kalne ir Magnolijų slėnyje

Piknikautojai Alyvų kalne atranda daugiau nei 180 alyvų krūmų veislių.

Laura Misiūnaitė
VU Botanikos sodo nuotraukos

Auginti, stebėti, naudotis, grožėtis – kurti ryšį su gamta geriausia, atspėjote, gamtoje. Ypač pavasarį, kai žydi viskas: nuo žolynų iki krūmokšnių ir medžių, ir kai švenčiama Tarptautinė žavėjimosi augalais diena. Šventės, minimos gegužės 18 dieną, pradininkė – Europos augalų tyrimų organizacija. Ši diena skirta Žemėje augančioms augalų rūšims pagerbti. Tad, aplankę Magnolijų slėnį, keliaujame į pikniką Alyvų kalne Vilniaus universiteto Botanikos sode Kairėnuose. Čia augalai puoselėjami ir tyrinėjami jau daugiau nei penkiasdešimt metų.

Augalai švietimui

Botanikos sodai Europoje iš medicinos auginamų žolelių sodelių išsivystė į didžiules infrastruktūras, tyrimų ir edukacijos centrus. Vilniaus universiteto Botanikos sodo istorija panaši. XVIII amžiuje įkurtas sodelis Pilies gatvėje. Netrukus į Vilnių dėstyti atvyko žymus

gamtininkas ir keliautojas Johanas Adamas Fosteris, dalyvavęs antrojoje Džeimso Kuko kelionėje aplink pasaulį. Jis tapo Gamtos istorijos katedros profesoriumi, agronomijos specialybės pradininku, padvigubino Botanikos sodo augalų sėklų kolekciją. Dabar, praėjus daugiau nei 240 metų, du padalinius turintis VU Botanikos sodas užima 199 ha plotą, yra didžiausias Lietuvoje.

Ieškokite Savaiminės floros tako – siauro, natūralaus, kokį paprastai išmina gyvūnai ar žmonės.

6 Kairėnuose, ieškodami Žiedynų, pastebėsite tiek natūraliai dvarvietėje išaugusius medžius, krūmus ir žolynus, tiek skrupulingai suformuotus darželius ir sodus. Norėdami pasidžiaugti vietinių augalų, matytų ir itin retų, įvairove, ieškokite Savaiminės floros tako – siauro, natūralaus, kokį paprastai išmina gyvūnai ar žmonės. Čia jus palydės didžiulis paprastasis ąžuolas, senos paprastosios eglės. O aplink – tikra lietuviška pavasario puota! Pavasarį lenda asiūkliai, mėlynuoja žibuoklių pieva, nustebs žydintys pavasariniai pelėžirniai, plukės ir kiti žiedeliai.

Kitos augalų grupės sode išvystytos pagal skirtingus principus: ieškoma kiekvienam augalui augti palankių sąlygų, taip pat pristatomos skirtingos kolekcijos. Sodo kolekcijas galima skirstyti į šešias grupes. Tai – edukacinės, teminės, mokslinės, selekcinės, biologinės įvairovės ir kultūrinių augalų genofondo išsaugojimo kolekcijos. Žaliuoja, kvepia, žydi daugiau nei 40 kolekcijų, daugiau nei 10 tūkstančių skirtingų pavadinimų augalų.

Edukacinės ir teminės kolekcijos formuojamos, kad lankytojai galėtų susipažinti su augalų įvairove, veislių skirtumais. Pavyzdžiui, bene kvapniausia prieskoninių ir aromatinių augalų kolekcija pristato augalus, kuriuos naudojame gardindami maistą. Jie auga Lietuvos klimato sąlygomis. Natūraliai mūsų šalyje auga apie 50 rūšių prieskoninių augalų, dar apie 60 rasite daržuose ir soduose.

Įdomu, kad kvapas skirtingose kolekcijose nėra privalomai aprašomas augalų požymis. Kvapas pabrėžiamas, jei atsiranda kvepiančių augalų porūšių įprastai bekvapių grupėse. VU Botanikos sodo Augalų kolekcijų skyriaus vadovas Darius Ryliškis paaiškina, kad kiekviena grupė turi unikalius formavimo uždavinius, siekinius ir etaloną, kuris keičiasi kintant augalų pasauliui, kai atsiranda naujos veislės, plėtojami tyrimai. Nekinta viena – kokybės reikalavimas. Augalas turi būti legaliai gautas, aiškos kilmės, genetiškai artimas natūraliems augalams ar turėti tipiškus veislės požymius. Kas kelerius metus visi botanikos sodo augalai patikrinami, kad atitiktų kokybinius reikalavimus pagal keliasdešimt požymių.

Augalai mokslui

Ne tik augalų aprašymas ir tyrimai, bet ir jų pritaikymas augti Lietuvoje domina mokslininkus, tai itin svarbu keičiantis klimatui. Darius Ryliškis juokauja, kad mokslininkas visada džiaugiasi pokyčiais, nes gali stebėti tai, ko anksčiau nebuvo, tai suteikia peno tyrimams ir eksperimentams. Žydinčią, aukštą tarsi krūmą žolę dygiją aralią, anksčiau matytą Tolimuosiuose Rytuose, 2010 metais Darius aptiko ir Vilniuje. Besikeičiantį klimatą lydi ir nauji kenkėjai, ligų sukėlėjai. Pavyzdžiui, naktį „dirbančios“ buksmedžio kandelės nepastebimai nuvalgo lapus, todėl krūmeliai žūva.

Balandį jau galima pamatyti magnolijų žydėjimą.

8

Keičiantis klimatui Lietuvoje gali klestėti anksčiau čia neaugę augalai, o kai kuriems vietiniams augalams augimo sąlygos prastėja. Dėl to verta atkreipti dėmesį į pasaulyje vis dažniau girdimą diskusiją: šiuo metu mums įprastų, vietinių augalų mažės, iš piečiau esančių Europos regionų plintantieji – neišvengiama. Tiesa, svetimžemis nėra lygus invaziniam. Dariusi mini tyrimus: apie 1 proc. svetimžemių augalų gali virsti invaziniais – žalą žmogui ir ekonomikai, biologinei įvairovei sukeliančiais augalais.

Patys lietuviai aktyviai kuria naujas veisles, tiek valgomųjų augalų, tiek dekoratyvinių, tinkančių augti Lietuvoje. Botanikos sode lietuvių autorių sukurtų dekoratyvinių augalų veislių pavyzdžiai, hibridai kaupiami kultūrinių augalų genofondo išsaugojimo kolekcijoje. Sukaupta apie 1000 rūšių – lietuviai juos veisia aktyviai. O savo darželio neturintys

miestiečiai visuomet kviečiami atrasti Magnolijų slėnį, Alyvų kalną ar Japoniško sodo ekspoziciją Kairėnuose.

Vilniuje jau nuo XVIII amžiaus žydi alyvos.

Augalai džiaugsmui

Kairėnų botanikos sodas formuotas pertvarkant buvusios dvarvietės teritoriją. Dvaro kraštovaizdis kito keičiantis dvaro savininkams. Angliško, peizažinio stiliaus parkas su tvenkiniais sukurtas bajorų Lopacinskių laikais. Kai parke 1974 metais įsteigtas botanikos sodas, buvo rekonstruoti išlikę istoriniai pastatai, plėtoti tvenkinių sistema. Ekspoziciją jungia žiedinis kelias, ir vaikstant botanikos sode susilieja istorinės vietovės žavesys ir jautriai prižiūrimos žiedų gausios augalų salos.

Kairėnų dekoratyvinių žolinių augalų kolekcijos garsėja įspūdingu narcizų, vilkdalgių, alpiinių augalų, magnolijų, alyvų ir rododendrų žydėjimu. Darius Ryliškis pasakoja, kad augalai žydėti pradeda nuo 10 laipsnių šilumos. Anksčiausiai sužydi žoliniai augalai, tokie kaip geofitai, šaltuoju sezonu besislepiantys po žeme dirvožemyje. Gausesnių žydėjimų galima laukti jau kovo, balandžio mėnesiais. Vienos pirmųjų – pavasarinės erikos, botanikos sode rožinės spalvos žiedeliais nusėjančios žemę ir žydinčios net 6–8 savaites.

Erikių augalų šeima yra labai plati ir įvairi, tai – žolės, krūmai ir krūmokšniai. Be ankstyvųjų pavasarinė erikų ir į jas panašių viržių, svaigiančių pelkinių gailių, šiai šeimai priklauso brunknės, šilauogės, taip pat dekoratyviniai krūmai, rododendrai. Erikių augalų šeimos kolekcija puoselėjama rododendryne ir japoniškame sode. Įvairiaspalviai rododendrai įprastai pradeda žydėti balandį, gausiausiai – gegužę.

Vienos iš pirmųjų taip pat pražysta magnolijos, jų galima laukti balandžio–gegužės mėnesiais. Magnolijos peržydi greitai, tačiau skirtingos jų veislės skleidžiasi skirtingu metu. Įdomu, kad magnolijos – vieni seniausių žydinčių augalų pasaulyje.

Vilniuje jau nuo XVIII amžiaus žydi alyvos. Dar ir šiandien pavasarį alyvų paieškos tampa smagia vilniečių pramoga. O Botanikos sode alyvų žydėjimas – viena ryškiausių metų švenčių. Gegužės viduryje rengiamas „Piknikas alyvose“ – edukacijų, ekskursijų, koncertų programa, skirta kartu pasidžiaugti šia nuostabia augalų rūšimi.

Kur?

Kairėnų g. 43

9

Įdomu, kad kvapas nėra privalomai aprašomas augalų požymis.

Dominikonų gatvės dvasia – ne vien apie vienuolius

Arnas Šarkūnas

Medilės Šiaulytės iliustracijos

10

Dominikonų gatvėje sklando maisto aromatai, į nosį lenda bažnyčių smilkalų, vaistų, knygų ir net senųjų rūšių kvapai. Kadaise ji buvo viena puošniausių ir nemažą įtaką miesto raidai turėjusių arterijų, čia stovėjo istorinių asmenybių namai, kilmingųjų rūmai, buvo įsikūrusi ir miesto valdžia. Šiandien, nors ir gerokai randuota, nuo XIV amžiaus savo istoriją skaičiuojanti gatvė sugebėjo išlaikyti dvasią.

Lietuviškumo židinys

Dominikonų gatvė anksčiau vadinta Trakų traktu arba keliu, juo atvykdavo karaliai, kiti garbingi svečiai. Bukinistas ir skaitytų knygų knygyno „Mint Vīnetu“ įkūrėjas Jonas Valonis geriau susipažinti su gatve siūlo kylant ją aukštin. Lyjant jis mėgsta stebėti, kaip

Dominikonų, Šv. Jono, Universiteto ir Gaono gatvių sankryžoje subėga vandens srovės, o saulėtomis dienomis iš šios sankryžos puikiai atsiveria gatvės perspektyva.

Jei stabtelėsite sankryžoje, verta pažvelgti pro kairį petį. Šios vietos istoriją išduoda akmenimis išgrįstas apskritimas – jis žymi čia buvusio pastato bokštelį. Pastatą suremontavo ir jame gyveno architektas Laurynas Gucevičius.

Labai panašų bokštelį galima pamatyti buvusiuose Gureckių rūmuose, kuriuose 2003 metais įkurta tekstilininkų Anastazijos ir Antano Tamošaičių galerija „Židinys“. Jame – jų kūriniai ir tarpukariu, prieš pasitraukiant į Kanadą, Antano surinkti austiniai, tapybos darbai. Prie jų perkėlimo į Lietuvą itin daug prisidėjo nuo pat galerijos atidarymo joje dirbanti Laimutė Lukoševičienė, A. Tamošaitienės dukterėčia.

„Pastatas buvo tikra griuvena. Pirmame aukšte veikė parduotuvė, o antrame siuvykla „Ramunė“.

Parketas visiškai nutrintas, o sienos baltos nuo siūlių. Atkūrėme sieninę tapybą, kurioje matyti ir pirmas sluoksnis, išmūryta laiptinė tarp pirmo ir antro aukštų. Dabar šiose patalpose vėl bilda staklės, o aš prisimenu, kaip Antanas bėgiavo po šias sales“, – dalinasi pašnekovė.

Laimutę galerijoje aplanko namų jausmas, o disidentas, kunigas Julius Sasnauskus OFM šias menes iš tiesų vadino namais. Iš nedidelio komunalinio buto į šias patalpas, kurios priklausė LTSR radijo ir televizijos komitetui (Juliaus mama Dalia radijuje dirbo redaktore), persikėlė būdamas penkerių.

Prisimena, kad nemenką įspūdį paliko didžiulės erdvės – gyventa dviejuose kambariuose aukštomis lubomis ir tarpukario laikų šviestuvais. Kieme įrengti metaliniai balkonai, suręsti sandėliukai anglims bei malkoms laikyti, juose slėpta ir draudžiama literatūra.

„Vieną kart sandėliukuose KGB agentai taip davėsi, kad balti marškiniai visai pajudavo, išlindo visi kaip velniai, bet džiaugėsi radę „Vyčio“ (pogrindžio žurnalo – aut. past.) numerį. – Juokiasi Julius. – Turėjome bendrą virtuvę, todėl draudžiamą medžiagą, kad nerastų, slėpdavau kaimynų spintelėse. Jie neprašyti ir patys slėpė, suvokė, kurią pusę reikia palaikyti.“

Dardėdavo ir autobusai

Tuomet buvusių J. Sasnausko namų ir dabartinės galerijos kieme augo dešimtys vaikų, įvairiausių tautybių – kirgizų, totorių, lenkų, žydų, lietuvių... Užsukusius į kiemą pro langą stebėdavo kiemsargė lenkė *pania* Olija.

Šalia suformuotame skvere, dabar vadina-mame prancūzparkiu, nuo kalnelių žiemą leisdavosi rogutėmis, o vasarą Juliui, dar nepažįstančiam raidžių, geriausias draugas

Nosį pakutena vaistų kvapai iš Universiteto vaistinės buvusiuose Bžostovskijų rūmuose.

Laimis skaitydavo Petro Tarasenkos knygas. Jos žadindavo vaizduotę apie senamiestyje slypinčias brangenybes ir tunelius.

„Visai šalia namų būdavo pildomi sifonai ir superkama tara, tad rankiojome butelius ir už tai gavę kelis rublius eidavome į blyninę. Vienos krypties Dominikonų gatve žemyn dardėdavo 6 ir 10 maršrutų autobusai, pastaruoju važiuodavome iki Markučių nusimaudyti“, – pasakoja kunigas.

Sovietmečiu išlikusi Trispalvė

Dominikonų gatvė Vilniaus istorijoje paliko stiprų religinį pėdsaką. Jaunystėje čia gyveno lenkų šventasis Juozapas Kalinauskas. XV–XVII amžiaus dokumentuose gatvė vadinta Šventosios Dvasios vardu, kol XVII amžiuje įkurtas dominikonų vienuolynas. Tikinčiuosius traukia ir nedidelė Dievo Gailestingumo šventovė, kurioje kabo profesorius Eugenijaus Kazimierovskio 1934 metais pagal palaimintosios vienuolės Faustinos Kovalskos nurodymus nutapytas Dievo Gailestingumo paveikslas. Bažnyčią XIX amžiaus viduryje pertvarkius į stačiatikių cerkvę, iki Pirmojo pasaulinio karo gatvė vadinta Apreiškimo vardu. Tiesa, miestiečiai ilgai neatsisakė jiems įprastesnio gatvės vardo.

Kur kas didingesnė – barokinė lotyniško kryžiaus formos Šventosios Dvasios bažnyčia, kurią iš trijų pusių supa minėto vienuolyno korpusai. J. Sasnauskas pasakoja vaikystėje įsidėmėjęs iš šios bažnyčios sklindantį smilkalų ir pelėsio kvapą, kuris tuomet buvo labai neįprastas, net gąsdino. Viduje užversti galvą aukštyn vertėtų ir dėl languose iš geltonos, žalios ir raudonos spalvų stiklo sumontuotų vitražo kryžių. Kaip rašo istorikas Antanas Rimvydas Čaplinskas, sovietinės okupacijos

Beveik 500 metų skaičiuoja „Cozy“ rūsys.

laikotarpiu tai buvo bene vienintelė vieta Vilniuje, kur išliko nesunaikinta Trispalvė.

Ne ką mažiau legendinis – kelių aukštų gotikinių skliautuotų rūšių labirintas. Čia XVI–XVII amžiuje laidoti vienuoliai dominikonai ir kilmingi vilniečiai, tačiau dėl Vilnių siaubusių gaisrų ir karų juose dabar išsibarsčiusios kaukolės ir mumifikuotų žmonių kūnai, pasklido legendos apie čia amžino poilsio atgulusias maro aukas.

„Medituojantys“ praeiviai

Apie požemius daug girdėjęs ir juos karštomis vasaros dienomis kartais net Šv. Ignoto gatvėje užuodžia J. Valonis. Kaip pats sako, „norint pajusti autentišką XVI–XVII amžiaus Vilniaus dvoką, čia – tinkama vieta“.

Visai šalia „Mint Vinetu“, dabartinėse Senatorių pasažo patalpose, 1906 metais atidarytas lietuviškais leidiniais lietuvių aprūpindavęs Marijos Šlapelienės, kuri bendravo ir su J. Sasnausko močiute, knygynas. Už kelių žingsnių, Dominikonų g. 4 pastate, tarpukariu veikė Šv. Vaitiekaus knygynas, o po karo sgrafito technika papuoštame pastate įsikūrė vienintelis sostinėje antikvarinis knygynas. Visai šalia, kitoje gatvės pusėje, dabar menų knygynas „Humanitas“. Jo vedėja Laisvė Šaduikienė į šias Dominikonų gatvėje esančias patalpas kulniuoja nuo pat 2007-ųjų.

„Kai žiūri į gatvę einančius žmones, atrodo, lyg jie medituotų. Matau, kaip iškilmingai švenčiamos Velykos, iki mūsų ateina ir specifiniai senųjų bažnyčių kvapai“, – pasakoja Laisvė.

Knygynas pritraukia įvairiausių žmonių: aktorių, Seimo narių, gydytojų, dizainerių, fotografų, dainininkų. Nuo pat knygyno atidarymo jame dirbanti Regina antrina, kad „užaina

asmenybės, o keičiasi ne gatvė, bet skirtingų epochų žmonės“.

Tik išvirta kava kvepia ir J. Valonio knygyne. Nors jis, kaip ir šalia esanti kavinė-restoranas „Cozy“, buvo ne kartą pripažintas svetingiausia įstaiga Vilniuje, anksčiau Dominikonų ir Šv. Ignoto gatvių kampas turėjo prastą reputaciją. Patalpos tūkstantmečių sandūroje keiserius metus stovėjo tuščios, kol nepatraukė šunį vedžiojusio Bernie ter Braako dėmesio. Olandui, planavusiam Vilniuje viešėti metus, patiko senamiestis, kuris priminė gimtinę, todėl liko ilgiau ir ėmėsi verslo: pirmame pastato aukšte įkūrė „Cozy“, o rūsyje – naktinį klubą. Prieš jo atidarymą 2004 metais šamanas visą naktį grojo rūsyje būgnais, kad išvaikytų dvasias.

„Pats nesu nieko ten patyręs, o gal liko tik draugiški vaiduokliai. – Juokiasi pašnekovas. – Pirmus penkerius gyvavimo metus atsidarydavome penktadienį ryte ir užsidarydavome sekmadienį vakare. Į kavinę pusryčių užsukę klientai susitikdavo su išeinančiais iš naktinio klubo. Nuo tada ir miestas, ir mes pasikeitėme.“

Išskirtinumas – atidaryti langai

Bernie prisimena, kad anksčiau senamiestis buvo gerokai ramesnis. Kunigo J. Sasnausko prisiminimuose – šalia jo namų veikusi ir dėl virš durų kabėjusios statinaitės „Po bačka“ vilniečių vadinta alinė, kurioje jau rytais galėjai sutikti netoli gyvenusių rašytojų. Ateidavo ir poetas Paulius Širvys. Diskusijos persikeldavo į skverą, kol vėl nesugrįždavo į barą. Dabar viena naujausių žmonių traukos vietų – Senatorių pasažas. Įdomu, kad Senatorių vardu neoficialiai vadinta ir visa gatvė dėl joje gyvenusių gausybės seimų atstovų ir Abiejų

Tautų Respublikos seime svarbiausius valstybės reikalus sprendusių aukščiausių valstybės pareigūnų senatorių.

Iki mūsų ateina ir specifiniai senųjų bažnyčių kvapai.

Dominikonų gatvėje gyveno ir Pociėjai, Oginskiai, Nagurskiai, stovėjo dveji Sapiegų rūmai. Vienuose jų, Dominikonų ir Vilniaus gatvių kampe, dirbo ir miesto magistratas. Dabar apie pastatą, kaip pastebi Vilniaus tyrinėtojas Darius Pocevičius, primena tik rusvos spalvos šaligatvio plytelės. Neliko ir kitoje gatvės pusėje buvusių kitų Sapiegų rūmų.

J. Sasnausko Dominikonų gatvės idilė pradėjo nykti dar apie 1979 metus – vietiniai imti išskeldinti, pastatas pradėtas ruošti „Ramunės“ siuvyklai ir reprezentacinei jos salei.

„Vieni paskutiniųjų palikome pastatą. Pamenu, kiemas buvo pilnas čiužinių, viskas lyg po gaisro. Grįžęs iš tremties 1986 metais mačiau tą pačią laiptinę, patekau ir į savo vaikystės butą, radau tamsios bordo spalvos sienas ir ką ant jų buvau priraižęs. Prisimenu ir kitą Vilniaus grožį, kai į gatvę išeinantys langai dažnai būdavo atviri, tad iš butų gatvę nuolat užpildydavo kvapai.“

Lankytojai sako, kad knygynas kvėpia naujomis knygomis ir kava.

Šermukšnis iš „Nuclear Flower“

Elena Krukonytė

16

Perdažyti melsvai Fabijoniškių suoliukai, vos ne per naktį pasodintas didžiulis rožynas, spaliukės ir pionierės, pasipuošusios plaukus baltais kaspinais, pilki LAZ-695 autobusai, prie jų laukiantys kariškiai, aprengti pilkomis uniformomis su raudonomis žvaigždėmis... Tai vyko 2018 metų pavasarį, kai mano gimtasis rajonas Fabijoniškės tapo HBO seriale „Černobylis“ filmavimo aikštele.

Kai serialas 2019 metais pasiekė eterį, kelintą epizodų pasižiūrėjau kartu su draugais jų namuose Vilniaus centre. Grįždama namo, Fabijoniškėse jutau radiaciją, metalo skonį burnoje, suskeldėjusias lūpas... Šio placebo efekto priežastis – kinas.

Kai sava gatvė pristatoma pasauliui kaip vienos baisiausių atominų katastrofų lokacija, pradėdau mąstyti apie vietos reprezentaciją. Fabijoniškės yra pilkas blokinių namų labirintas, sovietinio režimo suprojektuotas, bet pabaigtas statyti nepriklausomybės laikais, todėl gerai išsilaikęs ir tinkamas kino produkcijai. Mano asmeninės patirtys ir saulėta vaikystė 2000-aisiais

prieštarauja HBO kanalo bandymams atkurti sovietinę Ukrainos miestelio Pripetės idilę. Todėl ši dviejų erdvėlaikių kontradikcija – nepriklausomos Lietuvos ir sovietinės Ukrainos – man kelia keistus jausmus. HBO pateikia Fabijoniškes kaip mistinės katastrofos atkūrimo vietą. Bet tai į postsovietinę erdvę nukreiptas vakariečių žvilgsnis, ištroškęs brutalistinės architektūros egzotikos ir svetimos nostalgijos. Fabijoniškės pasaulio akyse yra lokacija, pasimetusi tarp kino dokumentikos ir fikcijos.

Pasirodžius serialui, nufotografavau menininkę Beatričę Brėdikytę. Nuotraukų serijoje „Nuclear Flower“ modelis įkūnijo Fabijoniškėse išpuoselėtus močiučių darželių augalus – šermukšnij, gluosnij, rožę, petuniją, paveiktus radiacijos ir išgyvenusius transformaciją. Kino juostos piešinys ir užrašas *Movements* (liet. judesiai) ant merginos, įsameninusios Šermukšnij, megztuko reprezentuoja Fabijoniškių išgyventą identiteto transformaciją.

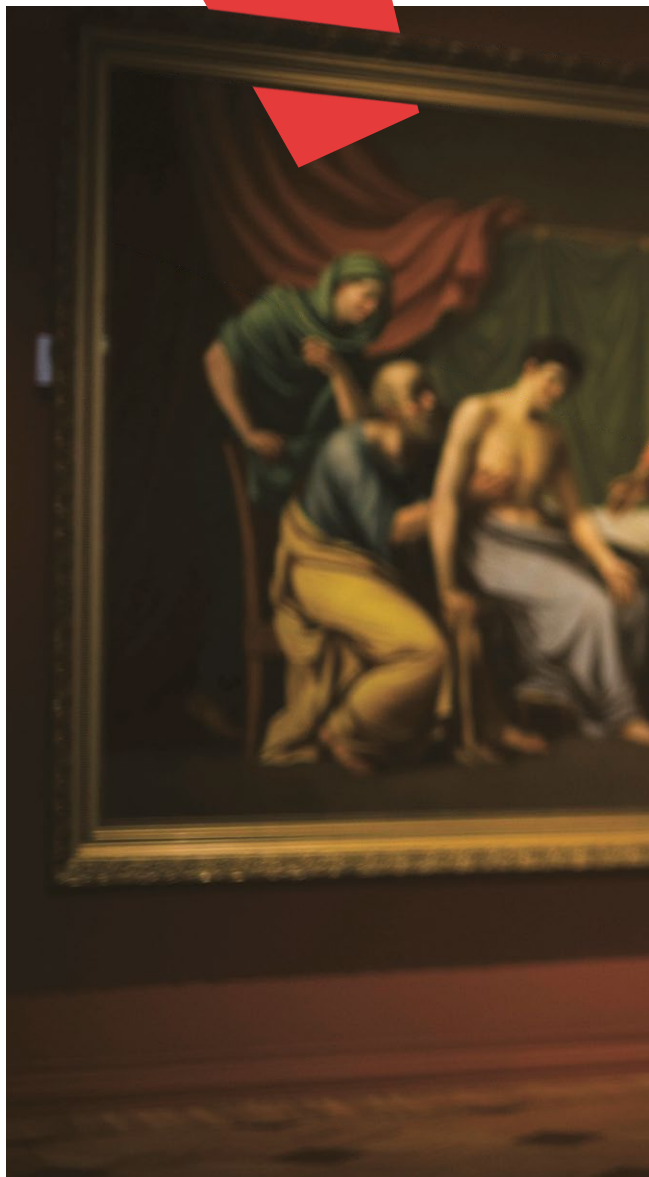
Dar ir dabar, po šešerių metų, Fabijoniškėse auga filmavimui pasodintos rožės. Rajonas tapo turistų traukos objektu, stebinančiu utilitaristine architektūra bei nuo kino fantazijos nutolusia kasdienybe.

„Šermukšnis“ (projektas „Nuclear Flower“). Fotografė Elena Krukonytė, apšvietėjas Tomas Kurkinas, stilistė Marta Ilevičiūtė, modelis Beatričė Brėdikytė. ►

Išvesti nosį pasivaikščioti

Virginija Sližauskaitė
Irmanto Gelūno nuotraukos

Būtojo laiko kvapai turi įtakos mūsų prisiminimams, o esamojo veikia dvejopai – nukelia tarsi į rojų arba priverčia trauktis. Vilniaus kvapų polifonija tokia sodri, kad miestui prireiktų ištisos kvapų buteliukų kolekcijos – parfumerijos tyrinėtoja Eglė Bertašienė pasakoja apie išskirtinę ir daugiasluoksnią Vilniaus aromatinę tapatybę.

Egle, esate muzikologė, bet ir parfumerijos kultūros tyrinėtoja, tinklaraščio „Paskui nosį“ autorė, kvapų dienos organizatorė. Kada pradėjote domėtis kvapais?

Jau vaikystėje neužčiomis vis pasinerdavau į kvapų pasaulį. Didelė dalis prisiminimų liko sąmonės užkaboriuose, bet vis dažniau, jau būdama brandi, atrandu gijas, siejančias praeitį su dabartimi, ir suprantu, kodėl vienas ar

Kvapai – it atskiras pasaulis, kurį tyrinėja Eglė Bertašienė. Vilniaus paveikslų galerijoje.

Kartais vienas daiktas padeda išsiaiškinti svarbią Vilniaus parfumerijos istorijos detalę. Parodoje „Juslės ir jausmai“ Vilniaus paveikslų galerijoje.

20

Vokiečių gatvėje veikusios vaistinės vitrinose matydavau išstatytus populiarių kvepalų buteliukus.

kitas kvapas toks artimas šiandien. Gal todėl pavasarį ieškau žydinčių našlaitėlių guotų, negaliu ramiai praeiti pro alyvas ir jazminus, narcizus ir hiacintus. Jų kvapai tiesiog įsirašę į mano DNR ir turbūt ateina dar iš tolimų promočių laikų, kai kiekviena mergelė turėjo savo gėlių darželį.

Skaitydama XIX amžiaus literatūrą, aukštuo-
menės atstovų prisiminimus, pastebiu ten
aprašomus vaikystės dienų kvapus. Būtojo
laiko kvapsniai – tarsi atskiras pasaulis, kurį
įdomu tyrinėti. Mane ši tema labai intriguoja.

Domėjimasis virto paskata apie parfume- riją rašyti?

2009 metais nusprendžiau rašyti apie kve-
palus, tam įtakos turėjo ir tuo metu vyravusi
tinklaraščių banga – regis, rašė visi. Panorau
plačiau gvildinti parfumerijos temą, mat ją
susidomėjau pusmetį studijuodama Paryžiu-
je. Ten, pakeliui į namus, vis pasipainiodavo
įvairiausių akį traukiančių parfumerijos krautu-
vėlių, kuriose praleisdavau nemažai laiko.

Grįžus į Vilnių apėmė neaprepiamas ilgesys –
čia veikė vos kelios parfumerijos parduo-
tuvės, siūlančios tuos pačius dizainerių
kvepalus. Tai nė iš tolo neatspindėjo gausos,
įvairovės, prieinamos Paryžiuje. Ir tas ilgesys
virto tinklaraščiu, vienijančiu parfumerijos
entuziastus – kvepalų mylėtojus, kolekcionie-
rius, kūrėjus, prekybininkus. Dalis jų susitinka

per jau tradicija tapusį renginį – kvėpalų dieną „Paskui nosį“.

Dabar didžiąją laiko dalį skiriate Lietuvos parfumerijos istorijai tyrinėti – nuo Renesanso iki šių dienų. Kokius šaltinius nagrinėjate?

Atradimų keliai – įvairiausi. Dažnai tai istorikų darbai, iš pažiūros nieko bendro su parfumerija neturintys. Visgi tie darbai man padeda rasti faktų, užuominų, leidžiančių eiti toliau. Neturime nė vienos knygos, nė vieno teksto ar tyrimo parfumerijos tema, tad ženklų dažnai tenka ieškoti darbuose, skirtuose miestų industrijos plėtrai, medicinos tyrimuose, memuaruose, laiškuose, sąskaitų knygose.

Laimei, turime vizualinį palikimą – paveikslus, fotografijas. Šaltiniu gali tapti net platformoje „eBay“ rasta fotografija – taip ir nutiko, kai aptikau nuotrauką su keliais XIX amžiaus parfumerijos gamintojų vardais. Pasirodo, tai skelbimas, kuriame rašoma, kad visus tuos kvėpalus galima rasti Vilniuje, Leibos ir Rebekos Zalkindų parduotuvėje, veikusioje Didžiojoje gatvėje.

Ties Zalkindų parduotuve stabtelkim – ji veikiausiai nebuvo vienintelė, kur vilniečiai ieškojo parfumerijos produktų?

XIX amžiaus pabaiga – XX amžiaus pradžia Vakarų Europoje laikoma moderniosios parfumerijos suklestėjimo pradžia. Nors Vilnius (tuo metu vienos iš Rusijos imperijos gubernijų centrų, nuvargintas karų ir sukilimų) nebuvo pati tinkamiausia vieta prabangos prekių prekybai vystyti, krautuvų, kur galėjai įsigyti kvėpalų, būta keliolika.

Kvėpalais prekiauta vadinamuosiuose vaistinių ir kosmetikos prekių sandėliuo-

se. Šiose parduotuvėse dar galėjai rasti iš Provanso atgabentų aliejų, prieskonių, kitų menkniekių buičiai.

Būta ir galanterijos krautuvų, kur miestiečiai pirkdavo pirštinaites, skrybėles, nosinaites, skėčius. Šalia šių prekių buvo populiari išstatyti kvapniąją produkciją – muilus, pudras, kvėpalus, odekolonus.

Parduotuvų, kuriose galėjai rasti ir vaistų, ir kosmetikos, ir kvėpalų, tradicija išnyko sovietmečiu, vėliau vėl atgijo. Pati turiu prisiminimą iš ankstyvos Nepriklausomybės laikų, kai Vokiečių gatvėje veikusios vaistinės vitrinose matydavau išstatytus populiarių kvėpalų buteliukus, pavyzdžiui, Lauros Biagiotti „Laura“ ar mados namų „Giorgio Beverly Hills“ kvėpalus „Giorgio“.

Bet tokios pasirinkimo gausos kaip šiandien niekada anksčiau nebuvo. Eidama Vilniaus gatvėmis prasilenkiu su madingiausiais ir brangiausiais aromatais, bet taip pat – su pigiais ir prastais. Dėl šios įvairovės Vilnius ir žavus. Kita vertus, praėjusi centrinėmis gatvėmis, visada galiu pasakyti, kokie kvėpalai šiuo metu patys populiariausi. Mieste tvyrančią parfumerinę aurą apibūdindčiau kaip kibų sintetinių ambrų ir baltųjų muskusų debesį.

Ar XIX a. pab. – XX a. pr. vilniečiai galėjo įsigyti atvežtinės parfumerijos, o gal gaminta ir čia, vietoje?

Aukštesnės klasės parfumeriją iš Prancūzijos, Vokietijos, Didžiosios Britanijos į Vilnių atgabendavo žymiausi miesto pirkliai, jų klientais tapdavo tokius gaminius galintys įpirkti vilniečiai. Tačiau buvo ir vietinės produkcijos – kvėpalai gaminti vaistinių laboratorijose,

mat vaistininkai turėjo ir tam reikalingų žinių, literatūrą, būtiną įrangą.

XVI–XIX amžiaus knygos galima aptikti populiariausių Europoje aromatinių gaminių receptūras – jas turėjo ir Vilniuje dirbę vaistininkai. Tačiau vietinė produkcija daugiausia gaminta iš atvežtinių ingredientų – rožių, levandų vandens, eterinių aliejų, kvapiųjų dervų.

Kokie buvo prieš šimtmetį gyvenusių vilniečių kvėpinimosi įpročiai?

Anuomet griežtai paisyta gero tono taisyklių – persikvėpinti buvo nemandagu, net smerktina, ypač jei kalbame apie moteris iš „padorių šeimų“. Jos privalėjo laikytis griežtų etiketo normų. Kvėpinimasis, kaip ir dabar, buvo paskutinis šventinio tualetu štrichas – ruošiantis saloniniam vakarui ar baliui, gerai apgalvojus garderobą, suderinus spalvas, pasirinkus tinkamus papuošalus, ateidavo eilė kvėpalų lašui, nugulančiam ant suknelės, frako ir gražiai užbaigiančiam pasiruošimą.

O jei prieš šimtmetį sudalyvautume ne saloniniame vakare, bet pasivaikščirotume Vilniaus centrinėmis gatvėmis, kokius miesto kvapus užuostume?

Priklauso nuo kvapus gimdančio arba juos slopinančio veiksnio – metų laiko. Dar prieš porą metų šaltuoju sezonu išėję pasivaikščioti po gyvenamuosius rajonus, kur likę krosnimis šildomų namų, būtume galėję užuosti tai, ką uodė praeities miestiečiai. Tai stiprus anglies, degintos medienos kvapas, kylantis tamsiais dūmais iš kaminų ir persmelkiantis žiemos orą. Dabar tai – išnykęs olfaktorinis profilis, nes visai neseniai buvo uždrausta kūrenti kietuoju kuru.

Kitokius kvapus pajustume keliaudami per amžių sandūros Pilies ar Didžiąją gatves, kur būta daugybės smulkių krautuvėlių, kavinių. Jų kvapai pasklisdavo net gatvėje – kavos, šviežių kepininių aromatai, kvėpalų dvelksmas iš prabangesnių prekių parduotuvių ar odekolono kvapai, sklindantys iš paryžiečio Aubry kirpyklos.

Kur dar gėlių, medžių aromatai pavasarį ir vasarą – iki modernių daugiabučių įsigalėjimo kone kiekviename kieme galėjai aptikti bent mažytį darželį, kur auginta ne tik maisto, prieskoninių žolių, bet ir gėlių.

Pasigėrėti augalais, panirti į jų aromatus vilniečiai galėjo šalia dabartinių Gėlių ir Sodų gatvių buvusiame gėlių ir vaismedžių sode, dar XIX amžiaus pradžioje įsteigtae sodininko Juozapo Strumilos. Pirmasis Vilniaus universiteto botanikos sodas taip pat buvo įkurtas miesto širdyje, Pilies g. 22. Vėliau šis sodas perkeltas į erdvesnę dabartinio Bernardinų sodo teritoriją.

Žinoma, to meto mieste būta ir ne tokių malonių aromatų – kariatos, vežimai, traukiami arklių, paliekančių stiprų mėšlo ir prakaito kvapą, senamiesčio gatvėse nutiestais latakais tekėjo iš namų išpilamos paplautos. Įvairios gamybinės įmonės taip pat skleidė sunkiai pakeliamą smarvę. Sunku įsivaizduoti, kokia kvapų koncentracija tvyrojo vasaros metu.

Jei norėtume Vilnių sutalpinti į kvėpalų buteliuką, būtų sunku?

Vargiai įmanoma. Vilnius man yra neapbrėptas gylio miestas, kur telkiasi turtinga istorija, mitologija, katalikų bažnyčios ir stačiatikių cerkvės, alyvos ir jazminai pavasarį, liepų

Mieste tvyrančią parfumerinę aurą apibūdinčiau kaip kibų sintetinių ambrų ir baltųjų muskusų debesį.

žiedai vidurvasarį, rudenį krentantys ir pūvantys lapai, Neris ir Vilnelė – tai tikra kvapų polifonija, kurios sutalpinti į vieną buteliuką tiesiog neįmanoma. Reikėtų visos Vilniaus kvapų kolekcijos!

Kaip nuo Vilniaus regyklų atsiveria bažnyčių bokštai su kryžiais, senamiesčio stogai, aibė senų ir naujų pastatų, taip ir su kvapais – kiekvienas gali uosti plačią ir nuolat besikeičiančią kvapų gamą. Vėlyvą pavasarį, vasarą Vilniuje apstu vietų, kur pasijunti it patekęs į Edeną. Tai ir jazminų kvapu užburiantis buvęs P. Cvirkos skveras, ir alyvų aromate skendintis senasis Pilies tiltas, E. Balsio skveras, Žvėryno ir Šnipiškių kampeliai, slaptuose kiemuose tarpstančios rožės ir upių prieigos kurių nepalietė modernizacija. Tereikia dažniau išvesti savo nosį pasivaikščioti.

Prieš šimtmetį Pilies gatvėje pajustume kvapus iš paryžiečio Aubry kirpyklos, Segalio vaistinės, kepyklų.

Vilnius kvepia mėlynai

Aldona Juozaitytė
Tekstas ir nuotraukos

24

Kodėl keliauju motociklu? Kvapai yra vienas iš nuostabiausių gyvenimo potyrių, o važiuojant motociklu jie – it koncentratas, it sirupas, kuris įtraukia į magišką, sultingą tūrį. Kvapai persismelkia per nosį į plaučius, per kraują – į nervines ląsteles ir įsuka į patirčių simfoniją.

Važiuodama motociklu esu labai trapi – ne tik fiziškai pažeidžiama (ką daugelis, ypač nevai-ruojančių, pirmiausia pagalvoja), bet ir kaip gamtos elementas, visatos vienis. Motociklą vairuodama dar giliau suprantu, kad esu tik dalelė begalybėje, energija (ne)materialaus pasaulio erdvėje. Bet nors ir trapi, esu ir labai gyvybinga, tiesiog stebuklinga energija, kuri kibirkščiuoja, sklinda kaip elektra.

Tą patį galiu pasakyti ir paprastesniais pavyzdžiais: su motociklu nesu kino filmo žiūrovė, nesu stebėtoja transporto priemonėje, pro

kurios langus slenka ar lekia gyvenimas, – čia esu filmo dalyvė, netgi kūrėja.

Nors daugelis vairuotojų akcentuoja greitį, manęs jis niekada nežavėjo taip, kaip visi kiti pojūčiai, kuriuos pajuntu važiuodama. Greitis – tik įveikto atstumo per tam tikrą laiką atskaita, o štai, kas įvyksta tame atstume ir tame laike, – man yra tiesiog magija. Grįžtu į pasaką, kurioje, panašu, kažkada gyvenau, ir kuriu dabar.

Miestas pavasarį, vasarą yra sausas mano jauslams, mano fiziniam ir emociniam būviui. Tad mano tikslas dažniausiai yra ištrūkti iš miesto motociklu ten, kur šlapia. Pabėgti nuo betono ir triukšmo į gamtą – būtinai prie vandens. (Panašu, kad kadaise buvau undinė – plaukiu bet kur ir bet kada: baseine, ežere, upėje, jūroje, vandenyne...) Siekiu kuo greičiau nultipti nuo asfalto, nes žemė yra pirmą kartą (ir niekada nėra „nešvari“), o štai asfaltas – jau sluoksnis ant jos (būna ir nešvarus).

Ieškau žvyrų, brukų, miško keliukų, buzos, o mane randa dulkės. ►

Todėl ieškau bent jau žvyrų, *bruko*, miško keliukų, buzos – bet ko, kas tiesiog išsprogina smegenis žemės, drėgmės, žolės, dumblo, vandens, medžių kvapais. Čia turėčiau paminėti, kad mano motociklai dažniausiai *enduro* tipo – skirti važiuoti gamtoje, tvirti ir atlaiko duobes, rąstus, provėžas, upelius ir dažniausiai visada yra murzini. Murzina būnu ir aš.

Neryje Vilniuje maudytis nedrįstu, trūksta paslapties, šešėlio, užuovėjos. Trumpiems atodūsiams dairausi apylinkėse, naršau žemėlapius. Pats nuostabiausias artimiausias ežeras man yra Balžio – bet kai aplink mažiau sintetinėmis „eglutėmis“ smirdančių transporto priemonių. Svajoju, jog visi važinėję motociklais – būtų empatiškesni gamtai ir vienas kitam, net estetiškai patrauklesni.

Tačiau naršant mieste motociklu iki simfonijos dar būna labai toli. Tik įjungusi motorą, kuris man bene gražiausias garsas, ir

pasidžiaugusi pirmaprade būsimų pojūčių būseną, tampu budri: mieste visų pirma reikia išgyventi. Važiuodama keturiais ratais nesuku galvos dėl duobių, šulinių, viešojo transporto padarytų ravų – su motociklu, jeigu nepamatysiu ar nebus galimybės apvažiuoti, viską sugers net ne mano ratai, o nugara. Ji dažnai tampa amortizatoriumi, o jeigu smūgis ypač gilus ar staigus – gali ir vairą pamesti.

Jeigu lyja – motociklininko šalmas juk neturi stikliuko valytuvo, – tada varai taip, kaip matai. Gali nusivalyti pirštine, bet tik sekundei vaizdas pagerėja, o pirštinė irgi permirksta. Šiltas garas kvėpuojant nusėda ant stikliuko vidaus – ką bekalbėti. Tiesa, drėgmės kvapas čia garantuotas, bet va su lietaus apranga marinuojiesi kaip perkepęs ir atšalęs troškiny.

Na, o jeigu ne lyja, o karšta? Daugelis mums pavydi vėjo. Bet pagalvokite: neturime kondicionierių, o ant galvų kone 10 centimetrų

Aš tiksliai žinau, kodėl važiuoju (ir kodėl krentu), geriu visokius kvapus, siurbiu garsus, godžiai valgau vaizdus.

storio kepurės (šalmi), dažniausiai juodi. Motociklininkas apsirengęs termo rūbais, kurie garina prakaitą, tada apsaugų sluoksnius (specialūs šarvai) ir tik tada džinsai ir striukė. Jis mirksta prakaitu ar skalbimo miltelių suplėkusiame aromate.

Tačiau turbūt vienas ryškiausių kvapų yra kitų transporto priemonių išmetamosios dujos, langų plovimo skystis, kurio tiesiogiai prisi- ragaujame. O kur dar svylančių padangų, iš- bėgusių tepalų, rūdžių kvapai (taip, tuo metu atrodo, ir kad smirda baisios būklės kledarai, ir kad asfaltas verda)... Ir mes, motociklininkai, neturime filtrų, kad to neužuostume. Neturi- me filtrų, kad neapsinuodytume.

O kur dar kiti eismo dalyviai. Vilnius nėra labai draugiškas motociklininkams. Ir jis dėl to ne- kaltas – tai mūsų klimatas, nes dviratės trans- porto priemonės matomos kelyje tik pusę metų. Tad visi skuba lekia, nespėję priprasti prie *kūdesnių* transporto priemonių vairuo- tojų – motociklininkų. Šia tema galėčiau vesti pamokas, nes esu vairavimo instruktorė.

Bet, žinoma, miestas kvepia ne tik taip. Tam tikrose atkarpose jis tiesiog svaigina! Kadangi motociklu važinėju jau daugiau negu pen- kiolika metų, giliai atmintyje išlikęs klampus ore tvyrantis šokolado kvapas aplink saldinių fabriką Žvėryne – atrodydavo, gali ir vairą paleisti – taip jis svaigindavo. Arba šviežiai nupjauta žolė prie Vingio parko. Bet, žiūrėk, už kelių gatvių nosį jau rėždavo ir lauko išvie- čių kvapai prie senų medinukų namų. Žvėryne gimiau ir užaugau, tad gatves pažinojau ir per kvapus.

Bet turbūt geriausiai kvapų atspalvius galėtų nupasakoti mano organizuojamos akcijos MANE VEŽA, kai kvapai persipina su garsais,

vibracijomis ir virsta emocijomis, dalyviai – tikri pojūčių ekspertai. Motociklininkai veža regėjimo negalią turinčius keleivius. Kasmet susirenka apie 150–200 dalyvių visoje Lietu- voje ir visi drauge kuria nepaprastą vairuotojo ir neregintio keleivio sinergiją. Tiksliau – milžinišką saugiklius iššaudančią energiją! (Daugiau – motociklininkė.lt.)

Mažylis, Plunksna, Uoga, Mėlis... Turėjau apie 10 motociklų ir jau nebesusikaitčiuoju, kiek jų gavau iš motociklų salonų atlikti *test ride*, išbandyti ir aprašyti kaip motociklų žurnalis- tė. Bet vienas iš jų niekada neras sau lygaus varžovo. Tai – JAWA.

Iš brolio Vygaudo „paveldėjau“ JAWĄ ir su ja patyriau daug nuostabių, ypatingų nuoty- kių – net mamą Laimą 200 km vežiau! JAWA išsiskiria štai kuo: net jeigu nematei, kada ir kur ji pravažiavo, gali užuosti, kad ji tikrai čia buvo, – benzino ir tepalo mikstūros kvapas, sklindantis iš dvitakčio motoro duslintuvo, su niekuo nesupainiojamas. O tas dūmas daž- niausiai yra balzganos, romantiškai mėlynos spalvos. Tad kelionės ir Vilnius su JAWA man visada kvepėdavo mėlynai.

Kartą degalinėje pribėgo vyresnis vyras degančiomis akimis ir pabučiavęs JAWĄ svajingai šūktelėjo: „Čia tai uoga!“

Taip Uoga gavo vardą ir juo didžiavosi. O aš didžiavausi ja. Ne dėl to, kad dažnai gesdavo, ne dėl to, kad užsikurdavo iš penkto karto nuo koja spiriamo *kick-starterio*, ne dėl to, kad rankos ir nugara važiuojant su ja labai pavargdavo, bet būtent dėl tų degančių akių. Visose degalinėse ir Vilniaus gatvėse kažkieno akys sužibėdavo – vėl jaunos, vėl įsimylėjusios.

Dvokulio topografija

Aelita Ambrulevičiūtė

28

Kaip galima atkurti nemalonus miesto kvapus? Dargi prikelti juos iš praeities ir išvengti spekuliacijų? Juk nepakanka parašyti, kad netolimoje praeityje (prieš 150 metų) oras Vilniuje buvo kitoks, kad vietomis dvokė, o dvokulys buvo nepakenčiamas. Nemalonių kvapų topografiją atkūriau skaitydama Vilniaus sanitarijos komisijos aktus.

Todėl siūlau aplenkti Didžiojoje gatvėje veikusią Fiorentinių parfumerijos parduotuvę, iš kurios sklido gėlių aromatai. Nederėtų artintis prie Štralio ar Antano Tiškevičiaus cukrinių, uosti cinamono, cedros, skrudinto arachiso kvapų. Venkime Henriko Amsterdamo „degintos“, dabar sakytume skrudintos, kavos parduotuvės Tiškevičių rūmuose Trakų g. 1. Geriau užsukime į rūmų kiemą.

Epizodas Nr. 1. Kačerga

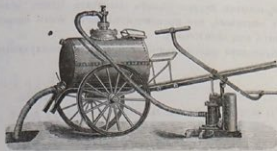
Palei ilgą Tiškevičių rūmų pastatą bėgo Vingrių upelis, XIX amžiuje kažkodėl gavęs Kačergos vardą. Tekėjo jis link Neries – Pylimo, Trakų, Klaipėdos Liejyklos, L. Stuokos-Gucevičiaus gatvėmis pro garbingų ponų valdas. Daugeliui namų upelis atstojo nuotekų kanalą iki 1893 metų, kai buvo uždengtas mūriniais skliautais ir paslėptas po žeme: „[...] šie latakai yra it kloakos, kuriomis išmatos vos ne vos juda, o užstrigusios užsistovi ir pūva (jau nekalbant apie aibę kitų šalutinių poveikių), sunkiasi į gruntą, teršia vandenį ir orą“. Tuo metu mieste buvo dar septyni požeminiai kanalai. Nueikime prie vieno iš jų, į vadinamąjį žydų kvartalą.

Kačergą 2007 metais užfiksavo speleologas, žurnalistas Vidmantas Balkūnas. ▶ Viršuje, sako jis, greičiausiai bus Vokiečių gatvė.

МЕХАНИЧЕСКІЙ ЗАВОДЪ АДОЛЬФА ТРЕТЦЕРЪ

въ Варшавѣ по Холодной Улицѣ № 29.

При постоянномъ возрастѣ нашихъ провинціальныхъ городовъ, одною изъ важнѣйшихъ потребностей, въ видахъ возможнаго ихъ оздоровленія, является правильная ассенизація.

Канализація городовъ, требующая затратъ большихъ капиталовъ, возможна только въ городахъ, распадающихся значительными денежными средствами, а потому большинству нашихъ городовъ приходится удалять нечистоты ассенизаціонными аппаратами.

Съ этою цѣлю мною строились новые пневматическіе ассенизаціонные аппараты, при конструированіи которыхъ обращено особенное вниманіе не только на прочность и удобство употребленія, но и на возможное ихъ удешевленіе.

Надѣюсь, что эти аппараты заинтересуютъ не только Г.Г. подрадники, принимающіе на себя удаленіе городскихъ нечистотъ, но и Г.Г. землевладѣльцы, нуждающіеся въ хорошихъ удобреніяхъ полей.

Дѣйствіе этихъ аппаратовъ слѣдующее: на штуцеръ, при запускѣ длинной ручки навинчивается гуттаперчевый рукавъ такой длины, чтобы возможно было получить кривую отъ бочки къ рѣсничной ямѣ, оставшая необходимая длина допояняется мѣдными трубами. На штуцеръ же, выходящій сверху бочки на дѣлѣ навинчивается гуттаперчевый рукавъ, идущій къ воздушному насосу, который для дѣйствія снимается съ тележки, какъ показано на чертежѣ.

Насосомъ этимъ разряжается воздухъ въ желѣзную герметическую бочку, давленіе же атмосферы выгоняетъ нечистоты въ бочку.

Выходящіе изъ бочки воздухъ и газы направляются подъ колосники печей, утилизацией при насосѣ. Бочки построены изъ желѣзныхъ листовъ, въ обезпеченіе же ихъ герметичности, соединеніе дѣ-

Pneumatinių pompų pavyzdžiai, XIX a. pab. Lietuvos valstybės istorijos archyvas.

Aelitos Ambrulevičiūtės nuotr.

30

Epizodas Nr. 2. Viešasis tualetas

Aplenkę šokolado fabriko „Viktorija“ parduvę su šokolado, zefyrų ir karamelės kvapais, nesidairykite į pretzelių ir arbatos krautuvėles Vokiečių gatvėje – nerkime į žydų kvartalo gilumą. Pateksime į kiemą prie bendruomenės lėšomis išlaikomo viešojo tualetto. Bendruomenės vyresnieji asenizatorius kvietėsi reguliariai, tačiau apsisaugoti nuo nemalonių kvapų buvo neįmanoma. Miesto sanitarijos komisija rašė, kad tualete kasdien apsilankydavo apie 3000 žmonių.

Epizodas Nr. 3. Rūmų kanalas

Nuo Vokiečių gatvės kanalas vidiniais kiemais ėjo link Universiteto gatvės ir toliau pro generalgubernatorių rūmus link Neries. Vamzdžiai buvo mediniai, dažnai supūdavo.

Apie kanalo būklę leidžia spręsti 1882 metų dūmos susirinkimo protokolas: „[...] atkarpoje tarp pagrindinių rūmų vartų ir Skapo gatvės lietaus metu per supuvusių vamzdžių sienelės nešvarumai požeminiais fontanais išsiveržia ir užpila aplinkinius kiemus.“ O netoliese buvo ir dešrininko Menkės namas.

Epizodas Nr. 4. Menkės cechas

Menkė apskundė kaimynai, neva name įrengta kiaulių skerdykla ir „sklinda toks slogus tvaikas, kad dažną einantį pro namą galėjo supykinti“. Skundas, įteiktas miesto prezidentui, nepasitvirtino. Apžiūrą atlikęs pristas skerdyklos nerado. Name veikė dešrų gamybos cechas, kuriame gamintos dešros ir rūkyti kumpiai iš jau apdorotos skerdenos. Pristavo nuomone, kvapus galėjo skleisti kiemo tualetas.

Viena iš asenizatorių trasų ėjo Naugarduko gatve.

Epizodas Nr. 5. Asenizatorių trasa

Kol buvo pradėtos naudoti pneumatinės pompas, asenizatoriai valė išvienes „apsigin-klavę“ kibirų ir samčiu, o jų turinį išveždavo statinėse. Suprantama, dažnas šliūksnis likdavo ant grindinio, o tausodami arklius dar ir tyčia dalį turinio išlaistydavo: „[...] vežamos statinės skleidė tokį koptų dvoką, kad jautresni subjektai apalpdavo [...], išvydę gurguolę praeiviai slėpdavosi pirmose pasitaikiusiose tarpuvartėse.“ Miestiečiai reikalavo, kad gurguolė dėl skleidžiamo dvoko būtų lydimama žmonių su fakelais ir trimitu. Tada vaikštinėjantys gyventojai turėtų laiko pasislėpti. Į tai asenizacijos gurguolės viršininkas atsakęs, kad „publikai nėra reikalo kišti nosių ne į savo reikalus“. Viena iš asenizatorių trasų ėjo Naugarduko gatve. Ji ne kartą buvo minima sanitarijos gydytojų ataskaitose. Negana to, gatvės pabaigoje buvo ir šunų gaudykla.

Epizodas Nr. 6. Šunų gaudykla

Gaudyklos darbo specifiką, sykiu ir kvapus, padeda atkurti sanitarijos komisijos apžiūros protokolai: „[...] kiemo viduje matyti ypač smirdinti tamsiai rudos spalvos pelkė, žadanti išsilieti kitapus tvoros. Kieme įkasti du katilai, kuriuose verdami šunų kaulai ir lajus. Kieme ir aplink laukuose rasta 12 nugaišusių arklių lavonų. Dalis buvo su oda, kitų oda buvo nudirta. Gaišena paliekama kieme, kad kiaulės nuėstų minkštus audinius iki griaučių. Viduriai čia pat pūva. Visoje gaudykloje kalkių nerasta, jau nekalbant apie tai, kad užteršta dirva būtų nukenksminama jų tirpalu. Specialios vietos

šunų gaišenoms užkasti nėra. Visa tai kelia neįtikėtina stiprią, neišpasakytą ir su niekuo nepalyginamą smarvę, juntamą iš gana toli. Neįpratusį žmogų gali net supykinti. Mūsų nuomone, šioje įstaigoje būtina neatidėliotina dezinfekcija.“ Panašūs kvapai sklido ir iš odos apdirbimo fabrikų.

Epizodas Nr. 7. Odos apdirbimo fabrikai

Fabrikus tikrinęs inspektorius rašė, kad šios įmonės sanitariniu požiūriu daro didžiausią žalą miestui: „[...] apdirbimo metu oda skleidžia stiprią smarvę, o tiesiai į Nerį nuleidžiamas atidirbtas vanduo stipriai teršia upę. [...] fabrikų patalpos ankštos, purvinos ir tamsios, o oras toks slogus, kad neįpratęs žmogus patalpoje netvertų ir kelių minučių; grioviai panaudotam vandeniui išleisti skleidžia dvoklą.“ Į tokius kvapus XIX amžiaus pabaigoje buvo panardintos Lukiškės. Tuo metu Vilniuje dėl antisanitarinių sąlygų uždarytos ir smulkios skerdyklos. Paliktos keturios didelės Lukiškėse, Antakalnyje, Naujamiestyje ir Šnipiškėse.

Epizodas Nr. 8. Skerdyklos

Šnipiškių skerdykla buvo netoli Ukmergės ir Žvėryno gatvių, vietoje, „kurioje priešais Feigelsono namą prasideda į Viliją įtekantis Ukmergės gatvės vandeniui surinkti 800 metrų kanalas“. Kanalas naudotas ir skerdyklos nuotekoms pašalinti: „Surinkęs visus gatvės nešvarumus, kanalas formuoja apie 60 m² dvokiančią balą, iš kurios nešvarumai teka į skerdyklos teritoriją, susimaišo su skerdyklos atliekomis, ir gilus, dvokus upelis neša šią bjaurastį į Nerį.“

Šiuo epizodu ir baigiamo pažintį su nemaloniais Vilniaus kvapais, kurių nūdienos mieste jau nepajusime.

Šnipiškių kvapų kalvarijos

Regimantas Dima
Greta Alice nuotraukos

32

Viena iš mano mėgstamų pramogų – lankytis Kalvarijų turguje. Užeinu į jį gerai valandai. Visada įdomu, kuo aštresniu pradžiugins pavidijono kampe įsikūrę salotas parduodantys korėjiečiai iš Taškento. Kas naujo raugintų produktų prekystaliuose. Laikai dabar gausesni nei ano amžiaus pabaigoje. Kvapai kuo egzotiškiausi. Visas pasaulis turguje. Tačiau aš iki šiol prisimenu, koks buvo šis Šnipiškių rajono gabalėlis, kuriame veikė Dzeržinkos turgus. Netgi užuodžiu.

Mano aprašomas keturkampis, kurio dvokų nedrįstu vadinti gražesniu žodžiu, yra netaisyklingas. To sovietinio Vilniaus keturkampio ribas apibrėšiu taip: „Žalgirio“ stadionas (išnyko kaip dūmas), Kalvarijų gatvė (buvo griežtai pavadinta Dzeržinskio), turgus, kino teatras „Tėvynė“ ir Rinktinės gatvė (buvusi P. Eidukevičiaus gatvė). Rajono centre kėpsojo didžiulis Lenino rajono milicijos skyrius (dabar

viešbutis) kaip nepavykusio bandymo įvesti rajone tvarką simbolis. Anuo metu liaudis rajoną vadino paprastai, bet su metalinio skambesio gaidelė – Dzeržinka. Kai kurie kalbininkai to ČK monstro pavardę rekomenduoja rašyti taip: Dzieržinskis. Bet tai jau būtų per švelnu ir taip miestelėnai nevadino.

Dzeržinkos rajonas buvo apleistas, paliktas toks, koks buvo nuo Pilsudskio ar caro laikų. Žmogystos ten sukiojosi smarkiai niūresnės ar originalesnės net pagal sovietinius pilkumo standartus.

Tame Vilniaus rajone pradėjau savo gyvenimo kelią. 1961 metais, kai Gagarinas išlėkė į orbitą aplink Žemę.

Nuo vaikystės įsimintiniausią kvapą prisimenu buvus batų taisykloje. Didelė batų taisykla įsikūrė name, kuris stovėjo dabar statomo „Hero“ prekybos centro vietoje. Batų taisyklos klijų kvapas užguldavo nosį dar gatvėje. Narkomaniškai nerealiai įtraukdavo. Jokio

Skere priešais buvusį „Tėvynės“ kino teatrą kvėpia balandžių plunksnos. ►

Kalvarijų turgaus vaisių gyvenimai.

gėlių kvapo, sintetikų sintetika, bet tavo nosis nori uosti ir uosti. Eilė palikti batus taisyti ar pasiimti būdavo ilgutėlė kaip ir visur tais laikais, tad pakankamai prisikvėpuodavai visam likusiam gyvenimui. Šimtai nukleiptų batų taip pat sukdavo galingą bendrą dvokutį, tačiau jie nepermušdavo klijų narkomanijos. Ilga eilė stovėdavo ir ramiai uosdavo.

Nuo batų taisyklos einant link turgaus buvo ir kitas kvapų šaltinis – daržovių parduotuvė. Čia jau kitokie ingredientai. Žemės ir papuvusių, kažkada padorių augalų kvapų miškas. Papuvėlių bulvių ir burokų valsiukas ore.

Toje parduotuvėje truputį nuošaliau kabojo didžiuliai stikliniai konusai viršūnėmis žemyn. Iš konusų leisdavo į stiklines sultis už kapeikas. Tomatų sultys skleidavo savo kvapą. Kodėl pomidorai sovietijoje buvo pomidorai, tačiau jų sultys vadintos tomatų sultimis, man iki

Batų taisyklos klijų kvapas užguldavo nosį dar gatvėje.

šiol neįminta filologinė paslaptis. Bet tomatų sulčių gėrimo vizualas buvo įspūdingesnis nei kvapas. Sultys buvo raudonos, o šalia darbo žmonių gurmaniškiems polinkiams buvo padėti indeliai su druska. Pasisūdyti sultims. Tą šaukštą, kuriuo būdavo maišoma druska stiklinėje, retokai plaudavo ir baltoji druska po kelių pamaišymų stiklinėje įguldavo nešvariai rudos košės įvaizdį. Na, bet sovietiniai gurmanai žinojo – tas purvinas rudumas tai tik pomidorai-tomatai. Nieko baisaus.

Kita mūsų parduotuvė buvo Eidukevičiaus gatvėje. Pienas, duona. Ten grumdydavosi krūvos žmonių. Kiekviename skyriuje eilės. O tarp tų eilių pikta valytoja. Jos specialiai buvo parenkamos piktos, nes kas gi kitas tarp tų eilėse trypančių būtų pajėgęs sklaidyti visų žmogelių suneštą purvą. Pieno buteliai buvo uždaromi plona *folga*, kuri dažnai nusismaukdavo, ir pienas liedavosi ant grindų. Kitas sovietinis šedevras buvo tetraedriniai pieno pakeliai. Jų daug tilpdavo į tokį pervežimo rėmą. Bet *tetraedrai* prakiurdavo ir pienas lašėdavo ant grindų, paskui greitai rūgdavo. Dar papildavo pjuvenų, man rodos. Ta grindų košė sukaupdavo nelaimingo gyvenimo irzulį, rūgimo procesą ir sąšlavyną nuo batų. O dar visų rūgimo procesų katalizatorius – *švabra*. Lietuviškiau tai toks medinis T formos pagalytis, ant kurio suvynioti keliais sluoksniais caro laikus menantys skudurai.

Dvokiančia *švabra* mojuojanti pikta moteriškė net sukeldavo filosofinių minčių apie gyvenimo sovietijoje rūgstančią nykybę. Dvokas atliepdavo tas filosofines mintis.

Smagiai persikėlęs laiko mašina į anuos laikus
aš pats sulaikau save už rankos. Vien tik sovietinės tikrovės judinimas. O juk pasitaikydavo ir šviesesnių momentų. Dzeržinkoje tarp senų namų ar prie cerkvės gausiai klestėdavo alyvos. Amžinoji Vilniaus puošmena pavasariais. Beje, mes jausdavome, kada ateina alyvų žydėjimo metas. Dzeržinkos turguje stovėdavo raugintų kopūstų bačkos. Kai jos dingdavo

ar žmonėms pabosdavo iki gyvo kaulo šaltojo sezono valgis – tada pražysdavo alyvos.

Štai tas kvapas ir išvystyto kapitalizmo laikais mane vedžioja už nosies. Vilnius pavasarį vis dar pripildytas alyvų. Jos dar tankiai auga tose senose, optimalaus užstatymo dar nepajudintose Vilniaus vietose. Didelė alyvų sala yra prie cerkvės. Kažkodėl naujieji namai

Sintetikų sintetika, bet tavo nosis nori uosti ir uosti.

nelabai mėgsta alyvas. Tai jų bėda. Alyvos man pavasario vynas, meilės svaigulys ir visi geri atsiminimai. Alyvų kvapas gydo nuo sezoninių liūdnumų. Aš kuo tvirčiausiai esu įsitikinęs: mes kiekvienas gyventume šimtą dvidešimt metų, jei alyvos žydėtų penkis kartus per metus. Yra grupė nemalonių zirzlių žmonių, kurie tvirtina alyvas esant pigiu banaliu augalu. Patys jie banalūs augalai ir neišsivystę žmonės, jei alyvų dangiškos ambrozijos molekulių nusileidimas į mūsų nosis jiems banalus.

Daug stiprių kvapų padovanodavo vežiojamieji žvėrynai.

Žmonių, norinčių pozityvių patirčių, pėdos pasukdavo ir į Dzeržinkos turgų. Turgus buvo šiokios tokios laisvos prekybos zona. Drįsčiau pavadinti, amžina laisva rinka sovietinėmis sąlygomis. Ten užbanguodavo gerųjų kvapų bangos. Kopūstų bačkos skleisdavo rūgučio aromatą. Tas skaniai įrūgusio kopūsto kvapas, visiems puikiai žinomas, dar buvo ir gydykla. Krūvos vyrų naudodavo kopūstų skystį kaip pagirias sutvarkantį produktą. Emaliuotas puodelis, į kurį tetulės prisunkdavo rasalo, buvo gal litro talpos. Vakarykščio nesaikingo gėrimo iškankintas vyras susiurbdavo visą tą keistą gėrimą, susipurtydavo ir vėl keliaudavo beveik sveikas į darbą ar namo.

Arbūzai ar mandarinai lyg ir nekvepia stipriai. Bet jie taip aplinkinių būdavo pasiilgti, kad, tik pasirodę turguje, visus vaikus sutraukdavo akies mirksniu. Kaip kitaip būdavo perduodama informacija apie šiltųjų kraštų vaisių ar daržovių pasirodymą – nežinau. Bet, mano galva, be ribų sklindančiu kvapu.

Kitas galingas kvapas buvo benzino vadina-mose mirties statinėse. Tuos ratus didelėje medinėje statinėje motociklininkai sukdavo kiek toliau, laukymėje prie dabartinio Žirmūnų tilto. Dabar „Circle K“ degalinė. Motociklų cirkas buvo už rajono ribų, bet eidavome iki ten. Nes labai retas reginys. Mes juk nieko doro anuomet nematydavome. Net televizoriuje rodė tik dvi programas. O programose vien partija ir sukužęs Brežnevas. Motociklai statinėje sukdavo ratus ir nekrisdavo. Stebuklas! O dar šnerves dirginančios motociklo išmetimo vamzdžio dujos ir ryškus benzino dvokas nuo gausaus gazavimo.

Daug stiprių kvapų padovanodavo vežiojamieji žvėrynai. Buvo toks sovietinis siaubas. Darbo žmonėms siauruose narvuose atveždavo parodyti egzotikos. Tuose zooparkuose naktimis iš nevilties staugdavo liūtai. Visi gyvūnai dvokdavo. Ypač smirdėdavo hienos. Kartą mums net atvežė hipopotamą sudėtingoje kupinoje vandens konstrukcijoje. Iš išmatų salų vandenyje kyšojo liūdnos hipopotamo akys lyg paskutinio dar nenugalabyto vokiečių povandeninio laivo periskopai. Kas stebino: šienų mintantis hipopotamas nedvokė taip baisiai kaip hienos.

Liūdni žvėryno kvapai man susiję su klasiokais iš Šanchajaus. Tie, kurie gyveno Šanchajuje senuose mediniuose namuose, turėjo amžinai jiems prilipusį krosnimis kūrenamo namo lipčių. Nebuvo tai malonus kvapas. Tas sekiojantis lipnus vargas lyg sakydavo mums iš daugiaaukščių – anie iš dar vargingesnės vietos.

Kvapas, jei jį dar pameni po pusės amžiaus, yra kalto akmenyje iškaltas pragyvento gyvenimo liudijimas. Tuo ir pabaigsiu pasakojimą, kuo kvepėjo Dzeržinka. Nebuvo ten daug prašmatnių kvapų.

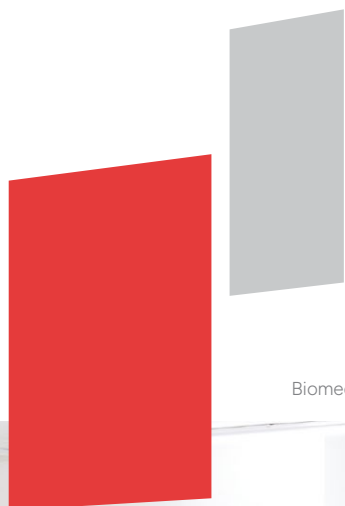
Pasiimti iš gamtos ir jai atiduoti

Gabija Stašinskaitė

38

Bibliotekų Vilniuje apstu – nuo gerai žinomų, daugiausia knygų po savo stogu talpinančių, iki mobilios, važinėjančios po miestą, ar netgi saulei nusileidus lankomos „Alaus bibliotekos“. Visgi viena biblioteka savo „skaitiniais“ gali nustebinti, netgi Baltijos šalyse ji kol kas vienintelė tokia. Užsukę į *Biomaterials Library* (liet. biomedžiagų biblioteka) vietoj puslapių pirštais liosite skirtingus medžiagų paviršius, tyrinėsite įvairias tekstūras, o užuot panardinę nosį į knygą, galėsite spėlioti, kurių medžiagų kvapą juntate.

Biomedžiagų bibliotekoje visus pavyzdžius galima ir netgi reikia paliesti! V. Ribokaitės nuotr.

Apie medžiagų bibliotekas žino nedaug kas. Neretai tokios bibliotekos yra uždaros, pasiekiamos tik akademinėi bendruomenei, tačiau net ir studentai, kurie sukinėjasi universitetų koridoriuose, nežino apie čia pat slypinčius žinių išteklius. Tad biomedžiagų dizainerė, kūrėbinė tyrėja, Vilniaus dailės akademijos lektorė Austėja Platūkytė nusprendė, jog visuomenei reikia atviros erdvės, kurioje susipažintų su ne šiaip medžiagomis, o su biomedžiagomis, kuriomis domisi jau bene dešimtmetį.

Nors *Biomaterials Library* primena galeriją, eksponatus čia galima, netgi reikia liesti. Tad apsilankiusi pirmąkart, iškart puolau čiupinėti medžiagas. Bibliotekos tikslas – plėtoti darnaus vartojimo ir tvaraus dizaino idėjas, taikant žiedinį požiūrį į visus išteklius bei atliekas. Šioje erdvėje galima geriau suprasti pačią medžiagą, pamatyti estetines ir funkcines jos savybes. „Mano idėja buvo bibliotekoje eksponuoti ne šiaip biomedžiagas, kaip molį ar jūržoles, bet parodyti, kaip prie šių medžiagų prisiliečia dizaineriai bei ką iš jų sukuria“, – pasakoja įkūrėja.

Nenuostabu, jog ir biblioteka įsikūrė kultūros komplekse SODAS 2123 Rasų kolonijoje, kurio bendruomenė skatinama lavinti ekologinę sąmonę. Įstaigos pernaudojimo filosofija lydėjo nuo pat įsikūrimo, kai buvusio internato patalpos atsivėrė bendruomenei ir skirtingų disciplinų menininkų studijoms. Tarp jų ir A. Platūkytės.

Nuo zero iki bio

Suprasti, kas yra biomedžiaga, galima skirtingai. Terminas paprastai vartojamas medicinoje ir inžinerijoje, kalbant apie medžiagas, kurios sąveikauja su gyvų organizmų audiniais. Tad nustebsite sužinoję, jog net metalas, iš kurio pagamintas kelio implantas, yra... biomedžiaga! Pramonėje ir medicinoje naudojami bioplastikai ir biopolimerai (pavyz-

džiui, krakmolos, sakai), yra draugiški aplinkai, bet nelaikomi biomedžiagomis. Juk biomedžiagos ekologiškos ir biologiškai skaidomos. „Tiksliausiai biomedžiagą apibūdinau taip – tai, ką pasiimi iš gamtos ir jai atiduodi“, – dalijasi Austėja.

Eksponuoti ne šiaip biomedžiagas, kaip molį ar jūržoles, bet parodyti, kaip prie šių medžiagų prisiliečia dizaineriai.

Paklausus, kaip ir kada susidomėjo biomedžiagomis, dizainerė pasakoja, kad molis kieme buvo kastas dar vaikystėje: „Man jau tada reikėjo maišyti medžiagas, būta potencialo.“ (*Juokiasi.*). Bakalauro darbo temos paieškos atvedė ją iki zero waste gyvenimo būdo, kuris truko dešimt mėnesių, bei šios filosofijos pradininkės statuso Lietuvoje. Austėja neslepia, jog prieš aštuonerius metus gyventi pagal zero waste principus buvo nelengvas iššūkis, nes, atėjusi į parduotuvę, supradavo, jog nusipirkti produktų be pakuočių beveik neįmanoma. Atsinešusi savo tarą bei paprašiusi į ją kažką įdėti, mergina sulaukdamo kreivų žvilgsnių ar net nepasitenkinimo. Supratusi, kad „beatliekis“ gyvenimo būdas tikrai ne kiekvienam, Austėja pradėjo galvoti, jog reikia kurti suyrančių pakuočių alternatyvas. „Nuo tada ir panirau į biomedžiagas ir daugiau nebedirbu su plastikumu bei sintetika“, – sako tyrėja.

Ar biomedžiagos kvepia?

Biomaterials Library nuolat plečiama. Austėja spėja, jog šiuo metu turi virš 60 skirtingų biomedžiagų iš užsienio ir Lietuvos, tačiau neslepia, kad jų neskaičiuoja, o ir asmeninių išlaidų medžiagoms įsigyti negaili. Dalis dar

Pradėjusi nuo zero waste gyvenimo būdo, A. Platūkytė tapo biomedžiagų dizaino ambasadore. Eglės Cimalanskaitės nuotr.

neatradę savo vietos ekspozicijoje, kadangi šioje medžiagos suskirstytos į bioplastikus, tekstilę, glazūras, perdirbtas medžiagas, natūralios odos tekstilę, biokompozitus bei *ok-compost*. „Pastarąsias praktiškai galima valgyti“, – juokauja Austėja.

Jei biomedžiagas galima ir valgyti, gal galima ir užuosti? Austėja atkreipia dėmesį, jog norint naudoti industrijoje, biomedžiaga privalo būti sertifikuota, todėl ir bekvapė: „Jei biomedžiaga naudojama interjero apdailoje, siektina, kad ji būtų bekvapė, tačiau yra dizainerių, kuriems sertifikatai nerūpi, – tokiu atveju dizaino objektas gali kvepėti, kad ir bičių vašku, sakais ar kava.“

Visgi net ir sertifikuotas biomedžiagas lydi kūrybinis procesas, o šis neabejotinai pripildytas kvapų. „Kad ir ką bedarytum su biomedžiagomis, visada jausi gamtos kvapą. Iš miško parsinešus krituolių, šakų, žiedų, žievių ir visa tai smulkinant, kvapai pasklinda po visą studiją. Medžiagos apdorojimas man labai patinka, nes tai pats aromatingiausias procesas“, – pasakoja kūrėja.

Vilniaus biomedžiagos ir biomedžiagos Vilniuje

Be medžiagų, kurias galima dėti ir į burną, tarp bibliotekos eksponatų yra tikrai įdomių kūrinių.

Vienas jų neabejotinai traukia lankytojų akį užrašu „PISS SOAP“ (liet. šlapimo muilas). Ir išties, be panaudoto kepimo aliejaus bei medžio pelenų, šio muilo sudėtyje rasite ir... žmogaus šlapimo. Muilas – užsienio kūrėjų darbas, bet lietuviai savo kūryba stebina ne ką mažiau.

Kad ir ką bedarytum su biomedžiagomis, visada jausi gaivų gamtos kvapą.

Biomaterials Library rasite projekto „Ignorance is Bliss“ plyteles, kurių glazūrai naudojami pigmentai iš metalo atliekų. Šias netoksiškas geležies atliekas atiduoda vandentvarkos įmonės.

Į biblioteką daugiausia užsuka medžiagas tyrinėjantys mokslininkai bei skirtingų industrijų (dizaino, architektūros, meno ir kt.) atstovai, ieškodami medžiagų alternatyvų klientų projektams, pavyzdžiui, naujo stalviršio gamybai. Kaip sako Austėja, ji neatlygintinai „produsuoja“ medžiagas bei edukuoja visus apsilankančius.

Pasiteiravus Austėjos, kokių dizaino pavyzdžių su biomedžiagomis būtų galima rasti Vilniuje, dizainerė pamini dar ganėtinai neseniai duris Totorių gatvėje pravėrusią kavinę „Sweet Love Caffè“. Vos tik įjė, pamatysite skirtingų spalvų ruožais padabintą barą. Būtent ši baro dalis sukurta iš Lietuvoje užaugintų pluoštinių kanapių, kalkių rišiklio ir vandens kompozito *Hempcrete* (liet. kanapių betonas) – populiaros ekologiškos statybinės medžiagos. „Labai sveikintina, kai verslai palaiko vietinius kūrėjus bei žiedinės ekonomikos principus, naudoja vietinius išteklius, tačiau tai turėtų būti įprasta ne tik mažų, bet ir didžiųjų įmonių veikloje“, – mintimis dalijasi Austėja.

Edukuoti tiek vietinį, tiek užsienietį

Pastaruoju metu daug kas *Biomaterials Library* vadina Biomedžiagų biblioteka (žmonės patys išvertė pavadinimą į lietuvių kalbą), tačiau angliška pavadinimo versija buvo pasirinkta dėl pasaulinio konteksto. Pasak dizainerės, pradžioje apie biomedžiagas Lietuvoje kalbėta itin mažai, o su kolege dizainere juokaudavo, jog paklaususios viena kitos „Ar žinai biomedžiagų kūrėjų Lietuvoje?“, atsakyti galėdavo: „Aš ir tu.“

Biomaterials Library rengia nemokamus edukacinius užsiėmimus. Praėjusiais metais jie buvo orientuoti į technologiją (pavyzdžiui, grybienos paruošimo ir auginimo dirbtuvės), o šiemet dėmesys kreipiamas į tai, ką galima nuveikti su įvairiomis atliekomis – panaudotu spaustuvių popieriumi, kavos tirščiais iš Vilniaus kavinių.

Austėją Platūkytę galima drąsiai vadinti biomedžiagų dizaino ambasadore, nes ji ne tik kuria ir eksponuoja biomedžiagas, bet ir dalyvauja tarptautinėse dizaino savaitėse, parodose. Kaip pati sako, svarbu išryškinti unikalius šalies išteklius, kūrėjų inovacijas biomedžiagų srityje. Juk dykumoje ar Islandijoje neužauginsi kanapių, o Lietuvoje ir jų arbatos atsigersi, ir sieną iš jų pasistatysi. Pavasarį Baltijos šalių biomedžiagų kūrybą ji pristatys prestižinėje Milano dizaino savaitėje, vėliau keliaus į Dubajų. „Svarbu parodyti pasauliui, kad Lietuva užima svarbią vietą biomedžiagų žemėlapyje“, – sako Austėja, kuriai rūpi ne tik medžiagos, bet ir tvaraus, ekologinio dizaino ateitis.

Kur?

Vitebsko g. 23

Perkuriant vilnietišką spurgą

Jurgita Ogulevičiūtė-Guehlke
Vytautės Ribokaitės nuotraukos

44

Kanelės, parfė su ananasais, kruasanas, pasiflorais gardinta bezė ar granola su mangais... Prieš kelis dešimtmečius vien šių gardėsių vardai apsvaigindavo įsivaizduojamos šalies kvapais ir skoniais. Dabar daug apkeliavome, daug pamatėme ir išragavome. Visa įprasta ir nebeįdomu...

Galbūt šiandieniam vilniečiui serbentai, vietinės spurgos ar šaltanosiai su mėlynėmis taps naująja egzotika? Sava, tikra, kokybiška, užmiršta ir naujai pateikta turi visas galimybes, įsitikinusi „Desertų klubo“ savininkė Asta Petrus, tapti šiuolaikinės lietuviškos virtuvės pasididžiavimu. Gal net privilioti gurmanų smalsuolių iš svetur, nes savo šaknis permąstantys kūrybingi konditeriai ir kulinarai gali nustebinti vietinius bei atvykėlius.

Aviečių raudonis, pistacijų kvapas, kandamų sluoksnių traškesys – ragaujame visomis jauslėmis.

Socialinėje kepyklos paskyroje džiaugėtės, kai Lietuvoje gyvenantis prancūzas įvertino jūsų kruasanus kaip geriausius Vilniuje. Bloga žinia man, nes negavau jų paragauti, juos iškart išperka, bet gera jums...

Dirbu ne dėl to, bet turime kuo didžiuliotis. Buvo laikas, kai gero kruasano skrisdavom ragauti svetur, kai vis į kažką lygiuodavomės. Šiandien mūsų žmonės, pakeliavę po pasaulį, grįžta ir sako – neradau skaniau. Ateina toks metas, kai nebesilygiuojame, o jaučiamės pakankamai stiprūs patys kurti kažką naujo.

Su „Michelin“ gido atėjimu į Lietuvą tapo akivaizdu – mūsų maisto kokybė yra aukšta. Mes, lietuviai, esam darbštūs, labai stengiamės, įdedame daug darbo, norėdami padaryti gerai. Kai norime ir darome, turime rezultatą: besivystančią, bet jau šiandien esančią aukšto lygio maisto kultūrą.

Vokiečių kalba leidžiamame interjero žurnale „Schöner Wohnen“ lietuviškų šaknų turinti skonio žurnalistė, neseniai vokiškai išleistos lietuviškų receptų interpretacijų knygos „Vilnius“ autorė Denise Snieguolė Wachter pristato mūsų sostinę kaip kulinariinių atradimų vertą kelionės tikslą. Ji netgi teigia, kad Vilnius yra gerame kelyje tapti naująja Kopenhaga. Ką manote jūs?

Nebesinori vien lygiuotis. Nesinori būti naująja Kopenhaga, o tiesiog geruoju Vilniumi. Labai svarbu nepamesti savo šaknų. Taip norisi rinktis senuosius receptus, bet jų nėra tiek daug. Sovietinė okupacija nukirto sąsajas su kilmingųjų virtuve, ir tie metai prarasti. Kita vertus, sovietmetis irgi yra Lietuvos istorijos dalis. Negalime sakyti, kad jo nebuvo, bet norisi to lietuviško autentiškumo.

Dabar po truputį grįžtame į savo praeitį, perkuriame, kas buvo, kad pateiktume šiandieniam žmogui. Pas mus vasaros metu labai populia-

Taip norisi rinktis senuosius receptus, bet jų nėra tiek daug.

rūs šaltanosiai – virtinukai su mėlynėmis. Jų receptas, kuriam jau per 150 metų, kilęs būtent iš Vilniaus, ir dabar jis vėl čia gyvuoja.

Kokie kvapai sklando jūsų kepykloje? Kuriuos vaikystės kvapus ir skonius iš senelių, tėvų virtuvių norite išryškinti?

Galiu užsimerkusi pagal kvapą pasakyti, kas iškepė – chala, fokačija ar kruasanai. Kvapas man svarbus ir ragaujant: jeigu tai sviestinis kruasanas, jis turi kvepėti sviestu.

Mano vaikystės mėgstamiausią tortą visoms šeimos šventėms tėvai pirkdavo ir dabar dar gyvuojančioje Kauno įmonėje. Atsimindama, dėl ko jis man patiko, sukūriau savo tortą su kava, morengu ir lazdynų riešutais.

Man svarbu ir įdomu, iš kur esu, kur gyvenu, kas toje vietoje buvo anksčiau. Per ekskursiją po Vilnių sužinojau apie pastatą Mindaugo gatvėje, kuriame prieš maždaug 130 metų veikė šokolado fabrikas „Viktorija“. Jis turėjo didelį asortimentą, daug eksportavo, dalyvavo parodose.

Svarbu suprasti, kad negyveni tuščioje vietoje. Jei kažkas šioje srityje jau buvo sėkmingas, tau nebūtina iš naujo išradinėti, tereikia pakartoti jo sėkmę. Žmogus turi jausti savo šaknis, gyventi dabar, bet kurti ir ateičiai.

Įkvėpimo semiatės iš senojo Vilniaus istorijos, o kokia yra jūsiškė? Kaip iš skaičių, planavimo pasaulio perėjote į kvapų ir skonių sferą?

Ilgą laiką dirbau rinkodaros srityje, o maisto gaminimas buvo aktyvus hobis. 2017-aisiais su se-

◀ Kruasanas ar spurga? A. Petrus sako, kad abu tapo bestseleriais.

serimi Rūta pradėjome rašyti maisto blogą „Feed My Sister“. Pati netikėtai atradau, kad natūraliai saldūs desertai gali būti skanūs ir gražūs. Taip po metų gimė knyga „Natūraliai saldu“.

Tada sugalvojau mėnesinę desertų prenumeratą, šią veiklą pradėjau namuose. Jai bus ketveri. Atėjo toks metas, kai nebespėdavau kepti desertų po darbo, todėl apsisprendžiau to imtis iš esmės – tęsiau prenumeratą, atsirado kepykla su pusryčių ir pietų meniu.

Ankstesniuose darbuose ir dabar man įdomiausia – žmogus, kuriam skirtas produktas, paslauga. Man patinka jį pažinti ir pajusti su juo ryšį. Svarbu kurti iš savęs, bet tam žmogui. Koks jis? Kuo jis gyvena? Tai žmogus, kuris ieško tikrumo ir kokybės. Keliaujantis, išrankus. Žinantis, kas yra tikras kruasanas, tikri ledai, kokybiška duona. Ne per saldus, kokybiškas desertas. Jis yra išlavinto skonio arba nori jį lavinti. Žodžiu, panašus į mane.

Reikia jį stebinti?

Kasmėnesinė desertų prenumerata yra žaidimas, kurį žmonės sutinka žaisti – ragauti desertus, nežinodami, kokie jie bus. Taigi pats formatas traukia smalsuolius, kurie nori būti nustebinti. Kita vertus, yra žmonių, kurie kiekvieną kartą nori ragauti tą patį kruasaną.

Labai mėgstu grybauti. Kai grįžtu iš miško, parsivežu žemuogių ant kotelių, kad pas mus atėję vaikai galėtų jų paragauti. Tai atrodo smulkmena, bet ji yra svarbi. Sezono metu kepykloje siūlom bandelių su voveraitėmis. Ką prirenku, tą parsivežu į kepyklą ir dedame į savo kepinius.

Ar yra koks primirštas senovinis receptas, kurį norėtumėte atgaivinti?

Yra vienas, su kuriuo dabar dirbame. Tikimės per Velykas pasiūlyti lankytojams naują desertą.

Gastronominio paveldo tyrinėtojas Rimvydas Laužikas jį pavadino aukščiausios meistrystės desertu. Jis yra vienas sudėtingiausių didikų desertų, prieš beveik 150 metų buvęs labai populiarius. Tai saldus iš raugo kildintas, neįprastos ir įspūdingos formos kepinys.

Nesiekiu sukurti tarptautinės sėkmės sulauksiantį Vilniaus desertą.

Jei to šimtmečio žmogų pasodintų prie jūsų stalo, ar pavyktų jį sužavėti? Ir, atvirkščiai, ar dabartiniam vilniečiui patiktų praėjusių šimtmečių skoniai?

Nereikia tiksliai atgaivinti senųjų receptų. Orientuojosi į dabartinius žmones. Profesorius Rimvydas Laužikas man pritarė: turi kisti, kad išliktų. Archajiška, sudėtinga, nekintanti receptūra bus tinkama po stiklu muziejuje, o ne gaminti. Jei norime, kad mūsų maisto kultūra, gastronomija kistų ir gyvuotų šiandien, ji privalo prisitaikyti prie to, ko reikia dabartiniam žmogui.

Pati mėgstu įvairovę. Man svarbu, nepamirštant ir plataus pasaulinio konteksto, virtuvėje naudoti vietinius produktus. Juodieji serbentai, aktinidijos, rabarbarai, mėlynės šiandien mums yra didesnė egzotika nei pasiflorai ar mangai.

Kruasanas – tarptautinės konditerijos sėkmės pavyzdys, o koks mūsų kepinys, desertas turėtų šansų ją pakartoti? Beigelis? Vilniaus meduolis ar spurga?

Beigeliai greičiausiai yra pats žinomiausias iš Lietuvos kilęs kepinys, turintis didelį potencialą. Viskas priklausys nuo žmonių, kurie dirbs su juo. Jeigu pataikys kažką sukurti vietoje ir laiku, jį

variantas gali paplisti plačiai plačiai. Mūsų kepyklos spurgos irgi yra priskiriamos žydiškai, taigi ir Vilniaus, virtuvei. Jos, kitaip nei įprastai prieinamos, yra ne varškinių ar su spalvotais glajais, o paprastos mielinės su skirtingais įdariais.

Kai man kyla noras ką nors kurti, bandau tol, kol pavyksta, bet nedarau to specialiai, tai yra nesiekiu sukurti tarptautinės sėkmės sulauksiantį Vilniaus desertą. Tai būtų dirbtinis kelias. Man patinka gyvai, spontaniškai.

Tarkim, „Desertų klubo“ draugai mums dažnai parveža lauktuvių. Neseniai gavome karamelių

dėžutę iš Švedijos. Su komanda susėdome, paragavome penkių skirtingų skonių karamelės. Viena jų mums taip patiko, kad jos skonį atkūrėme. Ilgai užtrukome, nes tokio recepto ir norėdamas nerasi, turi suprasti logiką, kaip ta karamelė sukurta. Štai iš kur kartais ateina tam tikri skoniai. Taip atsiranda ir deserto istorija.

Kur?

Zietelos g. 3

Smalsuoliai pirmieji ragauja naujus desertus. Ir veža lauktuvių į Japoniją, Naująją Zelandiją, Kanadą.

Vilnius kaip sodas. Kur žydėjo bulvės ir šilkmedžiai

Maršrutą sudarė Erika Poluden
Vytautės Ribokaitės nuotraukos

Vilnius visuomet buvo žalias, tuo įsitikinti galima pažvelgus į senuosius žemėlapius. Dauboje įsikūręs senamiestis tarsi karūna apglėbtas žalių kalvų, o ir pačioje miesto širdyje būta žaliųjų oazių, išlikusių iki šių dienų. Iš pradžių sodai daugiausia kūrėsi apie vienuolynus ir didikų valdas. Apie juos randame žinių XVI amžiuje, tuomet jau augintos vyšnios. Nuo XVII amžiaus soduose daugėja atsivežtinių augalų.

Didžiausi pokyčiai vyksta XIX amžiuje. Caro valdžia griaua rūmus ir vienuolynus. Nepaisant to, Vilniaus kraštovaizdį ir želdynus paveikia botanikos mokslo suklestėjimas, Europoje populiarius gatvių apželdinimas. Pokyčiai tęsėsi ir per visą sudėtingą XX amžių.

Pasivaikščiokime po senuosius Vilniaus sodus, prisiminkime jų istoriją. Maršrutą, kurio ilgis apie 3,5 kilometro, rasite nemokamoje programėlėje „Neakivaizdinis Vilnius“ ir Neakivaizdinisvilnius.lt.

Radvilų rezidencijos sode augo brangieji šilkmedžiai, žydėjo egzotiškosios bulvės.

51

Radvilų sodai

Tilto g.
54.6969, 25.2848

Viena iš devynių Vilniuje esančių Radvilų rezidencijų stovėjo į vakarus nuo Žemutinės pilies, kvartale tarp dabartinių Žygimantų, Radvilų ir Tilto gatvių. Šie puošnūs italų manierizmo stiliaus rūmai buvo pagrindinė Biržų-Dubingių šakos Radvilų rezidencija.

Iš rytų pusės rūmus supo itališko tipo sodas ir keturi tvenkiniai. Medinėje oranžerijoje augo figmedžiai, graikiniai riešutmedžiai ir netgi šilkmedžiai. Šaltiniai byloja, kad Radvilos pirmieji Lietuvoje pradėjo juos auginti. Šie egzotiški vaismedžiai buvo labai brangūs,

XVI amžiuje už skiepyto medelio sunaikinimą grėsė bauda, atitinkanti 12 karvių arba 24 tūkst. kopūstų kainą. Darže augo ir artiškai, gražgarsės, šparaginės pupelės, tačiau bene egzotiškiausia daržovė buvo bulvė, tikėtina, auginta ne maistui, o dėl gražių violetinių žiedų.

Radvilų sodą nuo Žemutinės pilies skyrė senoji Vilnios vaga. Žygimantas Augustas pastatė dengtą tiltelį, kuriuo naudojosi vakarais lankydamas Barborą Radvilaitę jos rūmuose.

XIX amžiuje Radvilų rūmai ir sodas nunyko. Tvenkiniai dar kurį laiką telkšojo. Jų vietoje iškilo Tiškevičiaus rūmai, užveistas naujas sodas (dab. Vrublevskių bibliotekos ir buvusios Raudonojo kryžiaus ligoninės teritorijoje).

Vyskupų / Goštautų sodas

S. Daukanto a.

54.6834, 25.285659

XIV–XVI amžiuje Vilnios ir Kačergos upių santakoje (dab. Prezidentūros rūmų ir parko ansamblis) esanti valda priklausė didikams Goštautams. Čia buvo ne tik šeimos rūmai, bet ir sodas, pažymėtas 1390 metų schematiniame Vilniaus plane. XVI amžiuje ši valda atiteko Vilniaus vyskupams. Žinoma, kad Vyskupų rezidenciją supo prašmatnus barokinis

sodas. Tačiau po III Abiejų Tautų Respublikos padalijimo valdą perėmė Vilniaus generalgubernatorius. Pompastiškoms rusų administracijos išskilmėms rūmai buvo per maži, tad jie perstatyti, o vyskupų sodas pertvarkytas į tuo metu itin populiarią peizažinį, kuriame dera prancūziškojo ir angliškojo bruožai. Jį kūrė architektas Žozefas Pusjė (Joseph Poussier).

1840 metais sodas priešais rūmus vėl pertvarkytas: aptvertas nedidelis sodelis, aikštėje vėliau įrengtas fontanas. Šalia dabartinės Simono Daukanto aikštės augantys kaštonai pasodinti dar 1870 metais.

Pirmojo botanikos sodo Vilniuje ženklų išlikę viename iš Pilies gatvės kiemelių.

Pirmasis botanikos sodas

Pilies g. 22 kiemas
54.6827, 25.2902

Botanikos sodo istorija neatsiejama nuo universitete dirbusių profesorių veiklos. Sodo įkūrėjas Žanas Emanuelis Žiliberas (Jean Emmanuel Gilibert) į Vilnių iš Gardino atvyko 1781 metais vadovauti ką tik įsteigtai Gamtos istorijos katedrai. Jis įkūrė botanikos sodą, į kurį perkėlė daugumą augalų iš Gardine uždaryto sodo. Mokslininkas atsivežė savo biblioteką, labai vertingą herbarą. Lepesniems augalams buvo pastatytas šiltnamis, o kiti pasodinti maždaug 200 kv. m plote, apaugusiame liepomis ir klevais. Manoma, kad jau pirmaisiais metais čia galėjo būti sukaupta maždaug dviejų tūkstančių rūšių augalų ir sėklų kolekcija.

Deja, po poros metų Ž. E. Žiliberas išvyko. Sodą laikinai globojo medicinos profesoriai, kol 1792 metais pradėjęs dirbti medikas Ferdinandas Špicnagelis (Ferdinand Spitznagel) ėmėsi sodo perkėlimo į dabartinį Bernardinų sodą (į kairę nuo centrinių vartų) darbų.

Misionierių sodai, kaip minima rašytiniuose šaltiniuose, buvo vieni gražiausių Vilniuje.

Istoriniai misionierių sodai

Misionierių kalva
54.6776, 25.2944

Šios teritorijos istorija prasideda nuo LDK didikų Sanguškų giminės, kai 1640 metais Jeronimas Sanguška ant kalvos pradėjo statyti rūmus ir suplanavo parką su centrine parterine dalimi, sodais ir tvenkiniais. 1686 metais rūmų kompleksą ir parką ėmė valdyti Misionierių ordino vienuoliai. Priešais vienuolyną buvęs nedidelis angliškasis sodas pasivaikščiojimams. Iš čia vedė takas į apatinę terasą ir palivarką. Klestėjo daržai, žuvų pilni tvenkiniai, sruveno du šaltiniai. Minima medinė pašiūrė – vaško lydykla. Misionieriai valdė vandens šaltinius,

kuriuos nuomodavo ir miesto reikmėms. Istorinėje rašytinėje medžiagoje skaičiuojama sodo teritorijoje buvus 9 skirtingus šulinius.

XIX amžiaus Misionierių sodo aprašyme minimos 9 rūšys ten augusių medžių: klevai, liepos, dviejų rūšių tuopos, beržai, drebulės, gluosniai, šermukšniai ir alyvos. Palei tvoras augo trys eilės agrastų. Sode užveista 115 obelių, 125 kriaušės, 22 slyvos ir 13 vyšnių. Tarp medžių augintos daržovės. Amžininkai rašė, kad misionierių sodai patys gražiausi Vilniaus mieste.

Anksčiau žalia teritorija buvo vientisa, bet 1952 metais nutiesta Maironio gatvė padalijo ją į dvi dalis: Išganytojo kalno šlaitą ir teritoriją už kelio, vadinamą Kūdrys parku.

Juozapo Strumilos sodas

Gėlių ir Sodų gatvės
54.6747

1811 metais už Rūdninkų vartų, sklype tarp dabartinių Sodų ir Šv. Stepono gatvių, advokatas ir sodininkas Juozapas Strumila (Józef Strumiłło) įsteigė sodą, gėlynus, pastatė šiltnamių. Visas kompleksas, kaip manoma, nusidriekė iki pat Šv. Stepono bažnyčios. Šis sodas buvo ne tik vienas iš didžiausių, bet ir pažangiausių sodų to meto Vilniuje. J. Strumila augino vaismedžius, gėles, prieskoninius augalus, vaistažoles. Čia klestėjo prekyba gėlių sėklomis, sodinukais ir svogūnėliais. Ir, žinoma,

jokia miesto šventė, jokios šokių salės, salonai ir valgomieji, kaip ir nė viena Vilniaus ponija, neapsieidavo be gyvų gėlių puošmenų, pirktų iš J. Strumilos šiltnamių. Žiemą damos ypač mėgo dabinti plaukus ar pobūvių sukneles rožėmis ir kamelijomis.

J. Strumila 1820 metais išleido knygą „Šiaurės sodai“, kurioje supažindino su dvaro sodybų planavimu ir tinkamu želdinių parinkimu. Ji tapo tikru to meto bestseleriu ir sulaukė net aštuonių leidimų.

Sodų ir Gėlių gatvių pavadinimai atsirado XIX amžiaus pabaigoje, taip įamžinant kadaise čia vešėjusius sodus ir gėlynus.

Miestiečių mėgstamas, mokslininkų giriamas Juozapo Strumilos sodas vešėjo už Rūdninkų vartų.

VILNIAUS MEDUOLIAI

Kuo kvepia muziejaus saugykla?

Agnė Šimkūnaitė, Vilniaus muziejus

Muziejaus saugykloi perduotame V. Kernagio palikime – ir jo mėgta kramtomoji guma. Kastyčio Mačiūno nuotr.

Nuotraukos, laikraščiai, natos, švarkai ir sceninių kostiumų detalės, kramtomoji guma, cigaretės ir sodrūs kvapai – štai kuo dabar kvėpia Vilniaus muziejaus saugykla, kurioje nugulė dalis Vytauto Kernagio palikimo. Visi šie daiktai laukia maestro jubiliejui skirtos parodos – gal net pakvipsiančios jo mėgstamais kvapais... O apie pasitikėjimą muziejumi ir palikime slypinčius kvapus kalbuosi su Vytautu Kernagiu jaunesniuoju.

Kai prisimenate savo tėtį Vytautą Kernagį, kokius kvapus uodžiate atmintyje?

Kvapus? Cigarečių, turbūt, pirmoj vietoj. Tuailete buvo rūkoma. O jeigu grįžti į vaikystę, tai Kaštonų gatvėje, kur gyvenome, virtuvėj buvo tiesiog rūkykla. Jei reiktų išskirti vieną, tai aš sakčiau, kad man labiausiai įsiminęs cigarečių kvapas.

Neseniai Vilniaus muziejui perdavėte didelę dalį Vytauto Kernagio palikimo. Tarp perduotų daiktų buvo ne tik cigarečių pakeliai, bet ir kvėpalų buteliukai.

Jis mėgo Calvin Klein „Obsession“ kvėpalus. Šie kvėpalai sunkesni, galbūt labiau tinkami vakarui, bet jam jie labai patiko, visada po ranka turėdavo. Jeigu kažkur ruošiasi, čik čik, pasipurškia ir eina. Kaip ir cigarečių visur būdavo, visuose kampuose primėtyta. Jokiais būdais neskatinu rūkyti, tiesiog tuo metu buvo toks gyvenimo būdas.

Iš buvimo Palangoje su šeima man yra įstrigęs grybų kvapas. Kernagis mėgo grybauti,

daug grybaudavo ir jo pagrindiniai grybai būdavo arba *voveruškos*, arba baravykai. Pamenu, Stasys Povilaitis stebėdavosi, klausdavo: „Kur tu ten toj Palangoj randi tiek grybų?“ Nes Kernagis išeidavo ir parsinešdavo bent du didelius krepšius. Paskui tuos grybus pjaustydavo, džiovindavo, visi namai labai stipriai kvėpėdavo baravykais.

O visi šie kvapai, jūsų manymu, ir atspindi Kernagio gyvenimo būdą?

Nežinau, matyt, tai priklauso nuo to, apie kokį jo gyvenimo etapą kalbame. Iš „Dainos teatro“ etapo aš puikiai atsimenu Palangos filharmonijos viešbutį, buvo toks baisus, tragiškas. Ir juodosios arbatos arbatžolių kvapą, nes kiekvieną rytą ją darydavomės. Tėvas iš tokio puslitrinio stiklainio gerdavo, nes visi puodeliai būdavo maži, skirti kavai.

Kai rinkote Vytauto Kernagio daiktus ruošdamiesi juos perduoti mūsų muziejui, kokie daiktai ar daiktas stipriausiai sužadino prisiminimus?

Muilas kažkur turėtų būt pas jus. Neįsivaizduoju, gal jis jau net nubaltavęs. Galbūt tėvas tą muilą net iš užsienio parsiveždavo. Čia buvo kokie 1985–1990 metai. Tai nuo tada likęs toks kelionių kvapas. Žinot, kaip būna, kai grįžti ir su savimi į namus parsiveži naujų kvapų? Pavyzdžiui, po kelionės į Australiją maždaug 1985 metais tėvas į namus parvežė stiprų smilkalų kvapą. Jie su kitais daiktais gulėjo kambary. Vis kažkas ateidavo, vis kažkam buvo pasakojamos istorijos iš kelionės. Ryškiai atsimenu saldy, stiprų smilkalų kvapą.

Tikrai negalima įvardinti vieno Vytauto Kernagio asmenybei būdingo kvapo. Kvapai susiję su tam tikrais etapais, situacijomis.

O ar tiesa, kad ir jūs pats kartais pasikvėpinate Vytauto Kernagio mėgtais kvėpalais?

Taip, žinoma, aš juos turiu, man jie patinka. Tik jie labiau vakariniai, dieną nepanaudosi. Tai aš kartais pasipurškiu, kai, pavyzdžiui, į Kernagio barą einu.

Koks jausmas pasikvėpinus?

Geras jausmas. (*Juokiasi.*) Dabar tas jausmas geras. Praėjus gal dvejiems ar trejiems metams po Kernagio išėjimo, tarp jo daiktų radau šiuos kvėpalus ir pasikvėpinau, nepamenu, gal į kažkokią laidą ėjau. Man atėjus kažkas sako: „Kaip čia Kernagiui viskas kvėpia.“ Tie kvėpalai žmonėms taip pat prisiminimas, priminimas apie Kernagį. Dabar jau gal visi užmiršo tą kvapą.

Kadras iš filmo „Kažkas atsitiko“,
1986 m. Vilniaus muziejus

Kodėl jums svarbu perduoti Vytauto Kernagio palikimą saugoti Vilniaus muziejui?

Mūsų šeima yra įkūrusi Vytauto Kernagio fondą, iš pradžių galvojome, kad reikia ir Vytautui Kernagiui skirto muziejaus. Vėliau ši idėja augo ir plėtėsi, manėme, kad gal vertėtų sukurti ne Kernagio, bet „Brodo“ muziejų, nes daug iškilių asmenybių tuo metu *brode* sukosi. Muziejaus taip ir neįkūrėme, tačiau ne vienus metus su bendraminčiais Lukiškių aikštėje rengėme festivalį „Vilniaus brodas gyvas“. Dalį dokumentų [Kernagio palikimo] esame atidavę į valstybinį archyvą, tačiau į archyvą visko neatiduosi, taip ir grįžo mintis apie muziejų. Kadangi Kernagiui Vilnius buvo jo miestas ir nebuvo jokio kito miesto, yra absoliučiai logiška šitam muziejui tuos daiktus padovanot ir čia surengt maestro jubiliejui skirtą parodą.

O ar galėtumėte papasakoti, kas buvo tas garsusis *brodas*?

Aktyvusis *brodo* periodas, apie kurį kalbėdavo Vytautas Kernagis, mano manymu, 1965–1974 metai. Aš taip įsivaizduoju. Tėvas sakydavo, *brodas* tęsiasi iki „Neringos“ viešbučio, nes „Neringoje“ jau renkasi džiazistai, Abarius ir visa kita *chebra*. Ir nuo ten jau prasideda... Na, gal dar ant Katedros akmenų pasėdėdavo, bet ten jau daugiau dailioškęs [tuomet – Dailės instituto, dab. Vilniaus dailės akademijos] teritorija buvo, kiti interesai. O tas tikrasis *brodas* buvo nuo „Neringos“ iki Žvėryno, šita atkarpa, į kurią įėjo 23 vidurinė, Muzikos ir teatro akademija, Lukiškių aikštė, „Vaivos“ kavinė. Tai buvo platėjančių kelių trynimo vieta. Žinojai, kad jei ten ateisi, visad rasi *chebrą*. Šiaip *brodas* buvo vieta, kur rinkdavosi tuometinis „teisingą“ muziką klausantis jaunimas.

Vytautas Kernagis jaunesnysis, perduodamas muziejui dalį tėčio daiktų, svarstė, kad net paroda galėtų kvepėti Kernagio mėgtais kvėpalais ir cigaretėmis. Kastyčio Mačiūno nuotr.

Ką reiškia „teisinga“ muzika?

Ne koks popsas, o, pavyzdžiui, dainuojamoji poezija, *bitlai*, *rolingai*, toks rokinis stiliukas. Tai buvo žmonės, kurie *hipavo*.

Visi ten ateidavo pasirodyt. Nieks nežino, iš kur kilo žodis *brodas*. Yra sakančių, kad iš žodžio „Brodvėjus“, kiti mano, kad iš rusiško žodžio „bradit“ (liet. slampinėti). Tai būdavo ta vieta, kur visi norėdavo ateiti ir, žinoma, Kernagis buvo vienas pagrindinių asmenų, kuris vis grodavo ten ant suoliuko (dabar toje vietoje stovi bronzinis Vytautui Kernagiui skirtas suoliukas). Kai jis įstojo į muzikos akademiją, dėstytojai sakė: „Ai, tai čia tas *bachūras* iš kitos pusės gatvės, kur su gitara groja.“

2026 metais Vilniaus muziejuje bus pristatyta Vytautui Kernagiui ir brodui skirta paroda. Koks galėtų būti jos kvapas?

Aš pats išpurkščiau visus Vytauto Kernagio drabužius jo mėgtais kvėpalais. Dar tiksliai

nežinau, į kokias erdves bus suskirstyta ši paroda, bet vienoje iš erdvių kas nors tikrai galėtų prirūkyti... (Juokiasi.)

Ar nebuvo liūdna perduoti Vytauto Kernagio palikimą muziejui?

Mums, mūsų šeimai, rūpi, kas bus daroma su Vytauto Kernagio palikimu, esame įsitraukę į visas veiklas, kurios susijusios su jo asmenybės, veiklos įamžinimu.

Norime atskleisti, kad labai daugeliu aspektų jis buvo pralenkęs laikmetį, kuriame gyveno. Tai ir dainuojamoji poezija, kabareto žanro grąžinimas, tas pats „Dainos teatras“, kurio iki šiol nieks taip ir neatkartojo – kiekviena daina buvo kaip atskiras mažas spektakliukas. Mums labai svarbu pabrėžti, kur ir dėl kokių priežasčių jis buvo pirmas.

Balti marškiniai ir braškės

Rugilė Audenienė

60

Kiekvienas Vilniaus teatras turi savo kvapą. Pavasarį jis per atidaromas duris išsiveržia į gatves, susimaišo su vėjo, kibios saulės, kavos, lietaus nuplautų sienų ir žolės kvapais. O Valstybiniame Vilniaus mažajame teatre kvepia kėdžių apmušalais. Dekoracijomis. Baltais marškiniais. Ir aktorės Eglės Gabrėnaitės kvėpalais.

Prieš spektaklį ji trumpam pasislepia balkone, kurio langai išeina į kiemo pusę. „Man būtinai reikia penkiolikai minučių dingti. Nulendu į stiklinį balkoną ir pabūnu. Ten kvepia sudėtos dekoracijos, kėdės, teatro užuolaidos...“ – narstome Mažojo teatro, kovą švenčiančio 35-ąjį gimtadienį, kvapo natas.

Kartu su E. Gabrėnaite jos prisiminimais keliauju per Gedimino prospektą. Mažojo teatro koridoriuose į sienas įsigėrusio kvapo esencija ištraukia čia dirbusių žmonių asmenybės daleles. „Ateinu į teatrą – nei Šapra-

nausko, nei Adomaičio, nei Tumino... Einu pro budintį – dar kvepia baltais marškiniais. Gaiva. Mažasis teatras iš naujo perstatytas, tai dar nespėjo įgauti to kvapo“, – apie kvapus, kurie bėgant dešimtmečiams kuria ir jaunų teatrų asmenybes, kalba daug legendinių vaidmenų sukūrusi aktorė.

Ir jos, teatro ir kino aktorės, dėstytojos, kvapas teatre ryškus – prieš penkiolika metų buvęs studentas parvežė dovanų prancūziškų kvėpalų: „Aš beveik neužuodžiu kvapų, bet jų kvapą jaučiu. Pasikvėpinu, einu, studentai sako: „Dėstytoja praėjo! Visas koridorius kvepia.“ Einant metams kvapai vis kitokie. Jaunystėje esi aštresnis, nesusitaikantis, reikia kovoti, – ir kvėpalai būdavo tokie, lenkiški, vadinosi „Być Može“ (lenkiškai „Gali būti“). Visos artistės prisikvėpinusios.“

Pastatas, kuriame 1990 metais įsikūrė Mažasis teatras, patyrė daug permainų. XX amžiaus pradžioje čia buvo Didysis teatras – puošnus, su daugiau kaip tūkstančio vietų sale. Jį prarijus gaisrui, išlikusiose patalpose iki Pirmojo

Einu pro budintį – dar kvepia baltais marškiniais. Gaiva.

pasaulinio karo rinkosi lietuvių kultūros draugija „Rūta“, paskui veikė Lenkijos, Lietuvos radijas. Dabartinis teatras yra buvusio žiemos sodo vietoje.

Pašėlusiais pirmaisiais Nepriklausomybės metais teatras kvepėjo plaukų laku „Gražina“ ir... vištomis. „Buvo toks plaukų lakas „Gražina“, išsipurški, paskui savaitę reikia praustis, kol galvą atplauni, – juokiasi Eglė. – 90-aisiais, 92-aisiais, kai vaidinome „Vyšnių sodą“, kažkokiam paukštyne pasakė: „Mes neturime pinigų, bet turime vištų ir kiaušinių.“ Mažasis teatras ilgą laiką kvepėjo vištomis.“

Ir cigaretėmis, kaip be jų – 95-aisiais gastro-lėse pirktomis, ant suoliuko godžiai trauktomis „Marlboro“.

Tiek aktoriams, tiek žiūrovams, pasak aktorės, etika leidžia einant į teatrą nepasikvėpinti, kad neišmuštų iš vėžių kvėpalais. Magiją kuria vaizduotė: „Vyšnių sodas“ kvepėdavo braškėm. Baigėsi spektaklis – ir baigėsi tas kvapas.“ Po spektaklio dar kurį laiką ore plevendavo jame vaidinusių, jį stebėjusių veidų grožis. Tokiu įspūdžiu kadaise su Egle pasidalijo žilas teatro darbuotojas, šį pojūtį pagauna ir ji pati. Jaunas aktorius, pirmą kartą žengiantis į teatrą, jo kvapą jaučia kitaip: „Ateini tik ką baigęs mokslus, dvidešimt keletų metų, normalu, kad teatras kvepia kitaip nei dabar, kai man 70 su viršum.“

Kvapas, jos manymu, netgi ne fizinė, o nuolat perkuriama materija. Gėlių kvapas po premjeros – šviesios atminties bičiulis, aktorius Re-

Aktorei E. Gabrėnaitei kiekvienas teatro etapas kvepia kitaip. VMT archyvas.

61

gimantas Adomaitis. Prikalbindavo jas ilgiau pažydyti. „Važiuoju pro Žvėryną – jo namas stovi. Ir atsimenu, kaip jis porą kartų per mėnesį virdavo sriubą. Troleibuse moteris valgė *bulkutę* su mėsa – Dieve, galvoju, Regimanto sriubos kvapas...“

Kvapai primena ir apie subtiliąją teatro etiką: „Kartą Adomaitis vaikščioja vaikščioja aplink mane, sako, Egle, labai atsiprašau... Aš: „O ką?“ „Aš česnako valgiau... Nepermušu kvapo.“

Ir tuoj – žy dintys kaštonai, išėjus po spektaklio, – Eglei krusteli dar vieno besibaigiančio teatro sezono nuojauta.

Kur?

Gedimino pr. 22

GIMTADIENIS

Balandžio 26 d.

„Neakivaizdinio Vilniaus“ gimtadienis

Įvairios vietos

Mūsų projektui jau šešeri! Renkamės temą „Vilniaus viršukalnės“ ir dovanojame staigmeną – pažvelgti į miestą nuo aukščiausių pastatų stogų, terasų, balkonų ir susirinkti savo patirčių kolekciją! www.neakivaizdinisvilnius.lt

Pamatysite miestą iš aukštai! Vytautės Ribokaitės nuotr.

APIE LAISVĘ

Kovo 11 d.

Paskaita apie Kovo 11-osios Aktą

Valdovų rūmai, Katedros a. 4

Vilnius švenčia laisvę, vienas iš būdų – paklausti, kaip buvo rengiamas Nepriklausomybės Atkūrimo Aktas.

www.valdovurumai.lt

EKSKURSIJOS

Kovo 21–23 d.

„Prašome trukdyti“

Vilniaus viešbučiai

Kas slepiasi už prabangių fasadų? Viešbučių interjerai, užburiantys panoraminiai vaizdai, jaukūs kiemeliai atveriami išskirtinių ekskursijų pasiilgusiems smalsuoliams!

www.neakivaizdinisvilnius.lt

TEATRO ŠVENTĖ

Kovo 8–birželio 5 d.

Vilniaus mažajam teatrui 35-eri!

*Valstybinis Vilniaus mažasis teatras,
Gedimino pr. 22*

Ne tik teatrui, bet ir miestui – nustebins „NoJo Airlines Orchestra“ koncertas ir Oskaro Koršunovo spektaklio „Kanto laikas“ premjera.

www.vmt.lt

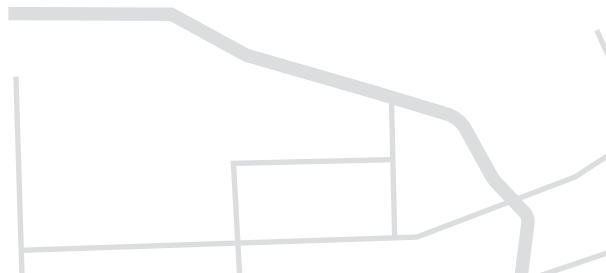
PRIE UPĖS

Kovo 17 d.

Šv. Patriko diena

Užupis, prie Vilnelės

Kasmet žaliai išsipuošusi minia keliauja į Užupį švęsti Šv. Patriko dienos ir stebėti, kaip Vilnelė nusidažo žaliai.

SKAITYMAI

Kovo 20–balandžio 17 d.

Marijos Gimbutienės skaitymai

Senasis arsenalas, Arsenalo g. 3

Jau dvidešimtą pavasarį skaičiuoja naujausius archeologijos tyrimus pasakojantys vakarai – Marijos Gimbutienės skaitymai. Susitikime!

www.lnm.lt

GREITAI PASIBAIGS

Rasos Noreikaitės–Miliūnienės paroda „Bėgių parkas: meninis reisas“ Geležinkelių muziejuje; tarptautinė paroda „Kijevo Rusia. Pradžia“ Istorijų namuose; „Italų Renesansas iš Vavelio: Botticelli, Tiziano“ Valdovų rūmuose; Eglės Vertelkaitės paroda „Sutartinė“ Užupio meno inkubatoriuje.

POKALBIAI

Balandžio 5–gegužės 3 d.

Lėčiau: pokalbiai apie meną

Nacionalinė dailės galerija, Konstitucijos pr. 22

Kiekvieno mėnesio pirmą šeštadienį – lėti pokalbiai vizualaus mąstymo strategijų metodu, pasitelkiant visas jusles ir aptariant du kūrinius.

www.ndg.lt

FESTIVALIAI

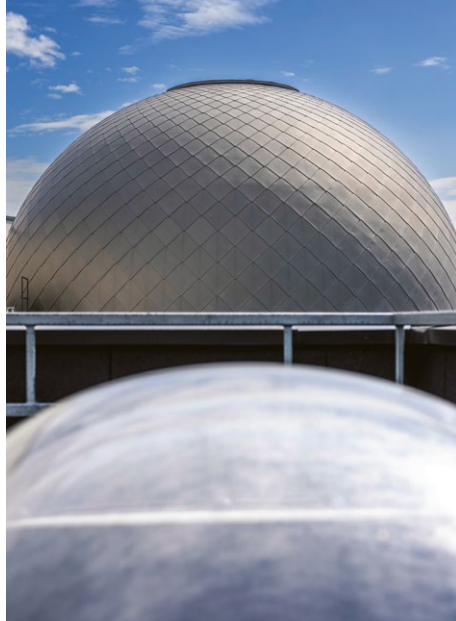
Kovo 7–23 d.

„Kino pavasaris“

Vilniaus kino teatrai

30-asis, jubiliejinis kino festivalis kviečia pasinerti, o šiemet ir švęsti filmus, suformavusius festivalį, su programa „30 pavasarį“.

www.kinopavasaris.lt

Vilniaus STEAM centras. Vytautės Ribokaitės nuotr.

Gegužės 17 d.

Gatvės muzikos diena

Pilnos muzikos gatvės, skverai, aikštės ir net viešasis transportas – juk tikrai ateisit paklausti arba pagroti?

www.gmd.lt

Balandžio 23–gegužės 18 d.

„Naujasis Baltijos šokis“

Įvairios vietos

Laukia keturios Lietuvos šokio menininkų premjeros, šokio blyksniai stebins ir „Menų spaustuvelyje“, ir „Dūmų fabrike“.

www.newbalticdance.lt

Gegužės 10–11 d.

„Open House Vilnius“

Įvairūs pastatai

10-ojo festivalio proga atsivers netikėčiausi ko-kybiškos architektūros pastatai ir bus pristatytas architektūros atlasas su 140 išskirtinių objektų.

www.openhousevilnius.lt

Šaltibarščių ragavimas. Sauliaus Žiūros nuotr.

Gegužės 31 d.

Vilniaus šaltibarščių festivalis „Pink Soup Fest“

Tymo turgus ir visas Vilnius

Šaltibarščių ragavimas, šaltibarščių maratonas, šaltibarščių kostiumai – visas Vilnius nusidažo rožine spalva, ragauja, kuria ir švenčia!

www.vilniusevents.lt

PARODOS

Nuo balandžio 4 d.

„Atbuli griaučiai“

Sapiegų rūmai, L. Sapiegos g. 13

Paroda kviečia tyrinėti, kaip kūnas traktuojamas animacijos istorijoje, kaip jį reflektuoja šiuolaikiniai meno kūrėjai.

www.sapiegurumai.lt

Iki balandžio 23 d.

„Buvo ir yra. Vilniaus benediktinių istorija“

Bažnytinio paveldo muziejus, Šv. Mykolo g. 9

Prieš 400 metų į Vilnių iš Nesvyžiaus atvyko pirma seserų grupelė, išaugo į vieną didžiausių vienuolių LDK – kaip jos įsiliejo į miesto gyvenimą?

www.bpmuziejus.lt

Nuo balandžio 17 d.

„GamePlay“

MO muziejus, Pylimo g. 17

Nauja paroda apie vaizdo žaidimus – jie matomi kaip galinga pasakojimo priemonė, kritinio mąstymo įjungimo mygtukas. Ar sužaidžiam?

www.mo.lt

Iki gegužės 3 d.

„Pasaulio sutvėrimas“

M. K. Čiurlionio namai, Savičiaus g. 11

Čiurlioniui 150, todėl pamatyti jo reprodukcijų parodą, dalyvauti paskaitose ir kino vakaruose muziejuje privalu!

www.mkcnamai.lt

Iki gegužės 4 d.

„Kūno kultūra“

Šiuolaikinio meno centras, Vokiečių g. 2

Menininko Augusto Serapino parodoje rasite mokyklinių metų įkvėptų treniruoklių, kurių svarmenimis virto gipsinių skulptūrų kopijos.

www.cac.lt

Iki gegužės 4 d.

„Juslės ir jausmai“

Vilniaus paveikslų galerija, Didžioji g. 4

Žmoguje verda emocijos, kurias sužadina penki pojūčiai – rega, klausa, uoslė, skonis, lytėjimas, todėl žiūrovui irgi teks viską patirti pačiam!

www.lndm.lt

Nuo gegužės mėn.

„Namai ir istorijos Šnipiškėse“

Šnipiškių gatvės ir Gedimino prospektas

Vilniaus muziejaus paroda keliauja į lauką – ekspozicijos Šnipiškių gatvėse ir miesto centre pasakoja istorijas apie gyventojus.

www.vilniausmuziejus.lt

UNIKALUS EKSPONATAS

Visą pavasarį

Renesanso laikų žiedas

Pilnininko namas, Arsenalo g. 1

Atkasant rūsį rastas žiedas galbūt priklausė turtingam XVI amžiaus miestiečiui – jis pasakos 1 metų gimtadienį švenčiančio muziejaus istorijas.

www.lnm.lt

Nuo gegužės 6 d.

ANBO-I replika

Energetikos ir technikos muziejus, Rinktinės g. 2

Išbandykite skrydžio pirmuoju vienviečiu sportiniu ANBO-I lėktuvu, sukonstruotu Antano Gustaičio ir pakilusių į orą 1925-aisiais, simulatorių!

www.etm.lt

NAKTĮ

Gegužės 17 d.

Muziejų naktis

Miesto muziejai

Saulei nusileidus Vilniaus muziejai atveria duris – apžiūrėkite įdomiausius eksponatus, dalyvaukite renginiuose, patirkite atradimo nuotykį.

www.muziejunaktis.lt

PARKE

„Parkrun“

Vingio parkas, M. K. Čiurlionio g. 100

Pasaulis ir Vilnius šeštadieniais bėga parkuose! Tapome „Parkrun“ judėjimo dalimi – bėgame ar einame 5 kilometrų maršrutą žaliuojančiame ir kvėpiančiame Vingyje!

www.parkrun.lt

Daugiau

www.vilnius-events.lt

Atraskite patys

Lietuvos nacionalinis muziejus
švenčia 170 metų gimtadienį –
sekite renginių naujienas!

Vingio parkas. Irmanto Gelūno nuotr.

KVAPŲ KELIONĖ

AKVILĖ
MAGICDUSTĖ

KAIP VAŽIUOSI?

PAŽASTYS

VĖSOS, VĖJO,
ŽOLĖS
AROMATAI

PIRST

ARKLIAIS JAU
NIEKAS NEBE-
KELIAUJA, TAU
TEKS PASILIKTI
BIBLIOTEKOJE IR
TOLIAU KRIMTI
ISTORINIUS
ROMANUS

PERSĖDI
KITUR

SUSIKAUPI,
SULAIKAI KVAPĄ
IR MĖGINI
IŠLAUKTI

LANGŲ
PLOVIMO
SKYSTIS

AUTOMOBILIŲ
IŠMETAMOSIOS
DUJOS

KUR VAŽIUOSI?

Paupys

Valakampių
paplūdimys

Konstitucijos
pr.

Sodų g.

DĖVĖTI
RŪBAI

ČEBU-
RE-
KAI

BRANGŲS
KVEPALAI

KRAŠANAI

UPĖ
ŠAŠLYKAI

DUMBLŲ
KVAPAS

PASIKLYSTI
TARP OFISŲ

Jeruzalė

Naujoji
Vilnia

Trakų g.

KAVA
SUŠIAI

METALO, SUODŽIŲ,
TRAUKINIŲ
KVAPAS

SMILKALAI
SANDALAS
IŠ
INDIŲOS
PARDUO-
TUVĖS

**Kalvarijų •
turgus**
(p. 32)

**Alyvų sala •
prie cerkvės**
(p. 34)

• **Biomaterials
Library**
(p. 38)

**„Sweet Love •
Caffe”** (p. 43)

• **„Desertų klubas”**
(p. 44)

• **Radvilų
sodai**
(p. 51)

**Pirmasis •
botanikos
sodas**
(p. 53)

• **Vilniaus muziejaus
saugykla**
(p. 56)

**Mažasis
teatras**
(p. 60)

• **M. K. Čiurlionio
namai**
(p. 64)

• **Žydinti
Jeruzalė**
(p. 66)

**Neakivaizdinis
VILNIUS**

neakivaizdinisvilnius.lt

Neakivaizdinisvilnius

neakivaizdinis_vilnius

Mobiliąją programėlę
„Neakivaizdinis Vilnius“
galima atsisiųsti

Atsisiųskite iš
App Store

Gauti iš
Google Play

Leidinyss apie mažiau atrastas Vilniaus erdves ir asmenybes.

LEIDĖJAS Vilniaus miesto savivaldybės administracijos

Užsienio ryšių ir turizmo skyrius

TEKSTŲ AUTORIAI: Laura Misiūnaitė, Arnas Šarkūnas, Elena Krukonytė,
Virginija Sližauskaitė, Aldona Juozaitytė, Aelita Ambrulevičiūtė, Regimantas Dima,
Gabija Stašinskaitė, Jurgita Ogulevičiūtė-Guehlke, Erika Poluden, Agnė Šimkūnaitė,
Rugilė Audenienė.

VIRŠELIS: Editos Krukonytės nuotr.

TURINYS: AUKSO ŽUVYS

TURINIO REDAKTORĖ Rugilė Audenienė

DIZAINAS: RŪT

MAKETAS: Vilma Černiauskaitė

KALBOS REDAKTORĖ *Ne atbula ranka*

TIRAŽAS 8 000 egz. (platinamas nemokamai)

ISSN 2669-025X

Žurnalas
atspausdintas ant
FSC sertifikuoto
popieriaus.

